

Η Οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών στην Κύπρο

ΓΡΑΦΕΙΟ
ΕΠΙΤΡΟΠΟΥ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ
ΚΑΙ ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΩΝ
ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Συντάκτες

Συμβούλιο Εμπειρογνομόνων για τη Νομοθεσία περί Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (ΜΚΟ) της Διάσκεψης των Διεθνών ΜΚΟ του Συμβουλίου της Ευρώπης

Το Συμβούλιο Εμπειρογνομόνων για τη Νομοθεσία περί ΜΚΟ της Διάσκεψης των Διεθνών ΜΚΟ του Συμβουλίου της Ευρώπης συστάθηκε το 2008, με στόχο τη δημιουργία ενός ευνοϊκού περιβάλλοντος για τις ΜΚΟ μέσα από τη μελέτη της συναφούς εθνικής νομοθεσίας και την εφαρμογή της και παρέχει συμβουλές αναφορικά με την ευθυγράμμιση της εθνικής νομοθεσίας και πρακτικής με τα πρότυπα του Συμβουλίου της Ευρώπης και τις ευρωπαϊκές καλές πρακτικές. Εκ μέρους του Συμβουλίου Εμπειρογνομόνων συνέβαλε στη σύνταξη του παρόντος εγγράφου πολιτικής ο κ. Jeremy McBride (Δικηγόρος, Monckton Chambers, Λονδίνο).

Γραφείο Επιτρόπου Εθελοντισμού και ΜΚΟ

Το Γραφείο Επιτρόπου Εθελοντισμού και ΜΚΟ συστάθηκε το 2013 (01/06/2013). Στόχος του Επιτρόπου Εθελοντισμού και ΜΚΟ κ. Γιάννη Γιαννάκη είναι η ενθάρρυνση της ενεργούς συμμετοχής του πολίτη σε τοπικό επίπεδο και η προώθηση του ρόλου της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών σε όλα τα επίπεδα για σκοπούς χάραξης κυβερνητικών πολιτικών. Γενικά, οι κυριότερες δραστηριότητες του Γραφείου αφορούν στην προώθηση πολιτικών για την ενθάρρυνση της ενεργούς συμμετοχής του πολίτη σε όλα τα επίπεδα, τη δημιουργία εργαλείων για τη διευκόλυνση και την οργάνωση καλύτερης επικοινωνίας μεταξύ της κυβέρνησης και των πολιτών, τη στήριξη και προώθηση του ρόλου και του έργου των εθελοντικών και μη κυβερνητικών οργανώσεων και την καλλιέργεια εθελοντικής συνείδησης προωθώντας τις αξίες και τις αρετές του εθελοντισμού με απώτερο σκοπό την αναβάθμιση του εθελοντικού κινήματος στην Κύπρο.

Ομάδα Πρωτοβουλίας ΜΚΟ

Σημαντική συμμετοχή στη σύνταξη του εγγράφου είχε και η Ομάδα Πρωτοβουλίας ΜΚΟ, η οποία δημιουργήθηκε το 2007 ως άτυπη ομάδα με μέλη, εννέα Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις.

Σημαντική συμβολή στη διαμόρφωση του έγγραφου είχαν Κυβερνητικές Υπηρεσίες, η Τοπική Αυτοδιοίκηση, Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και το Παγκύπριο Συντονιστικό Συμβούλιο Εθελοντισμού.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	5
2	Η ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ	6
	2.1. Συμβολή στην ανάπτυξη της ευημερίας της κοινωνίας	7
	2.2. Οργάνωση και συμμετοχή	9
	2.3. Μη κερδοσκοπικοί σκοποί που δεν αντίκεινται στις αρχές της δημοκρατίας	10
3	ΔΙΕΘΝΗ ΠΡΟΤΥΠΑ	12
	3.1. Ένα ευνοϊκό περιβάλλον	16
	3.1.1. Αναγνώριση του θεμιτού ρόλου της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών	20
	3.1.2. Παροχή μέτρων υποστήριξης	21
	3.1.3. Εξάλειψη εμποδίων στη λειτουργία της	22
	3.1.4. Αποφυγή μη δικαιολογημένων περιορισμών στην πρόσβαση σε πόρους	22
	3.1.5. Καθιέρωση υποστηρικτικού ρυθμιστικού καθεστώτος	23
	3.1.6. Διασφάλιση πρόσβασης στη δικαιοσύνη	23
	3.1.7. Παροχή προστασίας από παρενόχληση	24
	3.2. Προαγωγή της συμμετοχής	24
	3.2.1. Η σημασία της συμμετοχής για τη δημοκρατία	26
	3.2.2. Τα στάδια της συμμετοχής	27
	3.2.3. Η διαδικασία της συμμετοχής	28
	3.2.4. Διευκόλυνση της συμμετοχής	29
	3.2.5. Ανατροφοδότηση	29

4	Η ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ: ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ	30
	4.1. Μια σχετικά αδύναμη βάση	33
	4.2. Συναφείς παράγοντες	34
	4.3. Περιορισμένο πεδίο συμμετοχής	37
	4.4. Απειλές	38
	4.5. Κάποιες θετικές εξελίξεις	38
5	ΟΙΚΟΔΟΜΩΝΤΑΣ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ: ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΒΟΛΗΣ ΤΗΣ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ	41
	5.1. Βελτίωση των γενικότερων αντιλήψεων	41
	5.2. Ανάπτυξη ενός σύγχρονου νομοθετικού πλαισίου	45
	5.3. Διασφάλιση πρόσβασης σε πόρους	46
	5.4. Ανάπτυξη ικανοτήτων	49
	5.5. Προαγωγή της συμμετοχής	50
	5.6. Διασφάλιση πρόσβασης στη Δικαιοσύνη	53
6	ΣΥΝΟΨΗ ΣΥΣΤΑΣΕΩΝ	54
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	57
	Βασικά διεθνή έγγραφα	57
	Επιλεγμένη βιβλιογραφία	59

Η Οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών στην Κύπρο

Συνοπτική παρουσίαση

Το έγγραφο έχει ως στόχο να ενισχύσει τη συζήτηση γύρω από τους τρόπους με τους οποίους μπορούν να αναδειχθούν και να αξιοποιηθούν οι δυνατότητες της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών στην Κύπρο, ιδιαίτερα μέσα από μέτρα που θα αναληφθούν από την Κυβέρνηση της Κυπριακής Δημοκρατίας και την οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών. Προβαίνει κατ' αρχάς σε μια ανασκόπηση της φύσης της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών γενικά και των διαφόρων μορφών που μπορεί να λάβει, επεξηγώντας τους διαφορετικούς τρόπους με τους οποίους αναγνωρίζεται ευρέως η συμβολή της στην ευημερία της κοινωνίας στο σύνολό της, τόσο εντός της κάθε χώρας όσο και πέρα από τα εθνικά σύνορα. Παραθέτει στη συνέχεια τα διεθνή πρότυπα που ισχύουν γενικά για την οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών και τις συγκεκριμένες απαιτήσεις που αυτά συνεπάγονται και ιδιαίτερα την ανάγκη δημιουργίας ενός ευνοϊκού περιβάλλοντος και προαγωγή της συμμετοχής. Ακολουθεί μια καταγραφή της κατάστασης ως έχει σήμερα σε ό,τι αφορά την οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών στην Κύπρο, εστιάζοντας ιδιαίτερα στους διάφορους παράγοντες που αποτελούν τροχοπέδη στην αποτελεσματικότητά της καθώς και σε ορισμένες θετικές εξελίξεις. Το έγγραφο εντοπίζει έξι προκλήσεις που χρήζουν αντιμετώπισης ώστε να διευκολυνθεί η ενδυνάμωση της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών στην Κύπρο. Συγκεκριμένα,

- την καθιέρωση θετικότερων αντιλήψεων για την αξία της
- την ανάπτυξη ενός σύγχρονου νομικού πλαισίου που να διέπει τη λειτουργία της
- τη διασφάλιση επαρκούς πρόσβασης σε πόρους
- την ανάπτυξη ικανοτήτων
- την προαγωγή της συμμετοχής και
- τη διασφάλιση πρόσβασης στην δικαιοσύνη.

Για την αντιμετώπιση των προκλήσεων αυτών προτείνονται συγκεκριμένες συστάσεις, τόσο προς την Κυβέρνηση (σε εθνικό και τοπικό επίπεδο) όσο και προς την ίδια την οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών. Στο τέλος του εγγράφου παρατίθεται κατάλογος βασικών διεθνών εγγράφων και επιλεγμένη βιβλιογραφία.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1

1. Η οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών μπορεί να έχει μια εξαιρετικά θετική συμβολή σε κάθε χώρα. Διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη διασφάλιση της απόδοσης ευθυνών, στην ανάπτυξη και την εκπλήρωση στόχων. Στην Κύπρο βρισκόμαστε ακόμη μακριά από την πλήρη αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρει. Η ανεπάρκεια αυτή αποδίδεται σε διάφορους παράγοντες. Πέρα από την προσπάθεια κατανόησής τους, είναι πραγματικά αναγκαίο να βρεθεί ο τρόπος που αυτοί θα ξεπεραστούν.
2. Το έγγραφο αυτό έχει ως στόχο να ενισχύσει τη συζήτηση γύρω από τους τρόπους με τους οποίους μπορούν να αναδειχθούν και να αξιοποιηθούν οι δυνατότητες της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών στην Κύπρο. Η επίτευξη του στόχου προϋποθέτει αδιαμφισβήτητη τη λήψη διαφόρων μέτρων από την Κυβέρνηση της Κυπριακής Δημοκρατίας και τις τοπικές αρχές. Ωστόσο, τα μέτρα αυτά δεν είναι παρά η αρχή μιας απαιτούμενης ουσιαστικής αλλαγής. Η πραγματική πρόκληση έγκειται στην πλήρη αξιοποίηση, εκ μέρους των Κυπρίων, των ευκαιριών που παρουσιάζονται, ώστε να βελτιώσουν τη ζωή τους αλλά κι εκείνη των συνανθρώπων τους, τόσο στην Κύπρο και όσο στο εξωτερικό.
3. Το έγγραφο προβαίνει κατ' αρχάς σε μια ανασκόπηση της φύσης της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών και της συμβολής που μπορεί να έχει στην ευημερία της Κύπρου. Στη συνέχεια, καταγράφει την κατάσταση ως έχει σήμερα, σε ό,τι αφορά την οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών στην Κύπρο και τους παράγοντες που εμποδίζουν την ανάπτυξη και την επιρροή της. Μελετούνται ακολούθως οι τρόποι με τους οποίους η λειτουργία της και συνεπώς η πιθανή συμβολή της, θα μπορούσαν στο μέλλον να διευκολυνθούν και να ενισχυθούν.
4. Η πρωτοβουλία ξεκίνησε από την Ομάδα Πρωτοβουλίας ΜΚΟ η οποία συνέχισε να στηρίζει ως συνδιαμορφωτής την όλη προσπάθεια, το Γραφείο του Επιτρόπου Εθελοντισμού και ΜΚΟ. Το έγγραφο έχει ετοιμαστεί κατόπιν σειράς συναντήσεων με κυβερνητικούς αξιωματούχους, εκπροσώπους της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών και χρηματοδοτικών οργανισμών, μιας δημόσιας διαβούλευσης που πραγματοποιήθηκε στις 9 Δεκεμβρίου 2014, καθώς και μελέτης της σχετικής βιβλιογραφίας. Είναι το αποτέλεσμα μιας διαδικασίας στην οποία έχουν εμπλακεί ενεργά όλοι οι προαναφερόμενοι συντάκτες. Το έγγραφο πήρε την τελική του μορφή αφού λήφθηκαν υπόψη τα σχόλια που εκφράστηκαν τόσο κατά τη διάρκεια διαδικτυακής δημόσιας διαβούλευσης όσο και από Υπουργεία και άλλες αρχές.

1. Η «οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών» θεωρείται μια κοινωνική σφαίρα διακριτή τόσο από το κράτος όσο και από την αγορά. Είναι ένας όρος που εμπεριέχει την επιδίωξη συλλογικών συμφερόντων στη δημόσια σφαίρα, αλλά μέσα από δομές που είναι σαφώς διακριτές από εκείνες της κυβέρνησης και των επιχειρηματικών τομέων. Γίνεται ολοένα και περισσότερο αντιληπτός ως μια έννοια που περιλαμβάνει μη κρατικές, μη κερδοσκοπικές, εθελοντικές οργανώσεις που συστήνονται από άτομα εντός αυτής της κοινωνικής σφαίρας. Ο εν λόγω όρος χρησιμοποιείται για να περιγράψει ένα ευρύ φάσμα οργανώσεων, δικτύων, συνδέσμων, ομάδων και κινημάτων που είναι ανεξάρτητα από την κυβέρνηση και ενίοτε συνεργάζονται για να προωθήσουν τα κοινά τους συμφέροντα μέσω συλλογικών δράσεων. Παραδοσιακά, η οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών εμπερικλείει όλες τις οργανώσεις που καταλαμβάνουν τον «κοινωνικό χώρο» μεταξύ της οικογένειας και του κράτους, εξαιρουμένων πολιτικών κομμάτων και εταιρειών. Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (<http://www.who.int/trade/glossary/story006/en>).
2. Με την αγορά να βρίσκεται στο ένα άκρο και την κυβέρνηση στο άλλο, θα ήταν ορθότερο να αναλογιστούμε την κοινωνία ως ένα σκαμνί με τρία πόδια, που αποτελείται από τον τομέα της αγοράς, τον κυβερνητικό τομέα και τον τομέα των πολιτών. Το πρώτο πόδι δημιουργεί το κεφάλαιο της αγοράς, το δεύτερο το δημόσιο κεφάλαιο και το τρίτο το κοινωνικό κεφάλαιο. Από τα τρία αυτά πόδια, το αρχαιότερο και σημαντικότερο, αλλά κι εκείνο που τυγχάνει της μικρότερης αναγνώρισης, είναι ο Τρίτος Τομέας. Από τις τρεις μορφές κεφαλαίου, το κοινωνικό κεφάλαιο είναι το πλέον καλοήθες από περιβαλλοντικής άποψης. Σε αντίθεση με το κεφάλαιο της αγοράς ή το δημόσιο κεφάλαιο, που αντλούν τεράστια αποθέματα από τους πόρους της γης, το κοινωνικό κεφάλαιο χρησιμοποιεί σχετικά περιορισμένους πόρους και βασίζεται σχεδόν εξ ολοκλήρου στις μερικές χιλιάδες θερμίδες ενέργειας που χρειάζεται ο κάθε άνθρωπος για να διατηρήσει υγιές μυαλό και σώμα. Τονίζεται συνεπώς ότι ο πρωταρχικός πόρος από τον οποίον αποτελείται το κοινωνικό κεφάλαιο είναι η ανθρώπινη ενέργεια, που διοχετεύεται προς τους άλλους ώστε να δημιουργήσει το κοινωνικό καλό. Jeremy Rifkin, [Ομιλία ενώπιον Κοινοβουλευτικών στο Στρασβούργο / Διάσκεψη ΜΚΟ, 31 Μαΐου 1999 - 1 Ιουνίου 1999 (<http://www.jobletter.org.nz/art/rifkin04.htm>)]

3. Τα συμφέροντα που επιδιώκονται μέσα από την οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών είναι ιδιαίτερα ποικιλόμορφα. Εκτείνονται από τον πολιτιστικό στον κοινωνικό τομέα, από το περιβάλλον στην επιστήμη, από τη δεοντολογία στον αθλητισμό, από το τοπικό στο διεθνές επίπεδο και από την αυτοβελτίωση στην κοινωνική ευεργεσία.
4. Η επιδίωξη των συμφερόντων αυτών αποτελεί μια σημαντική συμβολή στην ευημερία της κοινωνίας. Προωθείται μέσα από μια ποικιλομορφία δομών, που επιτρέπουν διαφορετικές μορφές συμμετοχής. Οι στόχοι όλων αυτών των δομών πρέπει να είναι μη κερδοσκοπικοί και να μην αντίκεινται στις αρχές της δημοκρατίας.

2.1. Συμβολή στην ανάπτυξη και ευημερία της κοινωνίας

1. Τα συλλογικά συμφέροντα που επιδιώκονται από την οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών έχουν έναν κοινό παρονομαστή: τη συμβολή τους στην ανάπτυξη και ευημερία της κοινωνίας στο σύνολό της, μέσα από τη συνεισφορά τους στην ανάπτυξη και την εφαρμογή της δημοκρατίας, τη διασφάλιση κοινωνικών και ανθρωπιστικών σκοπών, την επίλυση προκλήσεων ή ακόμη την προαγωγή της ευημερίας, την παροχή βοήθειας σε όσους έχουν ανάγκη, την εκπόνηση τεχνικών και επαγγελματικών προτύπων, την προώθηση αλλαγών στη νομοθεσία και την πολιτική, τη λειτουργία τους ως μέσο επικοινωνίας τόσο μεταξύ διαφορετικών τμημάτων της κοινωνίας όσο και μεταξύ των τμημάτων αυτών και των δημόσιων αρχών (τόσο σε εθνικό όσο και σε τοπικό επίπεδο), την προαγωγή της προσωπικής εκπλήρωσης, την παρακολούθηση της συμμόρφωσης με υποχρεώσεις που απορρέουν από την εθνική και τη διεθνή νομοθεσία και την προαγωγή και προάσπιση κοινών συμφερόντων με τρίτους.
2. Ο θετικός ρόλος της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών διαπιστώνεται ειδικότερα μέσα από την απαραίτητη συμβολή της στην ανάπτυξη και εφαρμογή της δημοκρατίας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Συγκεκριμένα αυτό επιτυγχάνεται μέσω της προαγωγής της ευαισθητοποίησης του κοινού, της συμμετοχής στη δημόσια ζωή και της διασφάλισης της διαφάνειας στις δημόσιες αρχές.

3. Παράλληλα, αναγνωρίζεται επίσης ότι η οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών έχει τη δυνατότητα να συμβάλει ουσιαστικά σε σημαντικούς κοινωνικούς στόχους όπως είναι:

- η διασφάλιση της ένταξης στην εκπαίδευση και η ανάπτυξη των νέων
- η συμβολή στο έργο εθνικών οργανώσεων ανθρώπων δικαιωμάτων μέσα από τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης
- η καταπολέμηση των διακρίσεων και της ρητορικής μίσους, του ρατσισμού και της Ξενοφοβίας
- η διατήρηση της φύσης και της βιοποικιλότητας
- η προάσπιση δικαιωμάτων και η εξασφάλιση διορθωτικών μέτρων για σχετικές παραβιάσεις
- η διευκόλυνση της πρόληψης των συγκρούσεων
- η παρακολούθηση της εφαρμογής συνταγματικών, νομοθετικών και διεθνών προτύπων
- η προαγωγή της απασχόλησης, της χρηστής διοίκησης, της υγείας και της ανάπτυξης και της ενεργούς συμμετοχής του κοινού
- η προαγωγή της υγείας ως ανθρώπινο δικαίωμα
- η προαγωγή, η αναγνώριση και η εφαρμογή των δικαιωμάτων του παιδιού
- η προαγωγή της συμφιλίωσης και της ειρήνης
- η προαγωγή της βιώσιμης ανάπτυξης
- η προστασία του περιβάλλοντος, η παροχή αρωγής και ανθρωπιστικής βοήθειας σε περιπτώσεις καταστροφών
- η αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής.

4. Ακόμη, είναι παραδεκτό ότι η οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών μπορεί να διαδραματίσει ζωτικό ρόλο στην αντιμετώπιση και επίλυση πολλών άλλων προκλήσεων και ζητημάτων που είναι σημαντικά για τα κράτη και τους κατοίκους τους, όπως:

- η επίτευξη κοινωνικής δικαιοσύνης
- η ενδυνάμωση του ρόλου των γυναικών
- η ενδυνάμωση του ρόλου των νέων
- η πρόληψη του εγκλήματος
- η προαγωγή της ειρήνης
- η προστασία των καταναλωτών
- η ανακούφιση από τη φτώχεια
- η εξάλειψη της εμπορίας προσώπων.

5. Είναι επίσης σημαντικό να μην αγνοούμε την ουσιαστική συμβολή που επιτυγχάνεται μέσα από την οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών στην οργάνωση της πολιτιστικής και κοινωνικής ζωής καθώς και στη σωματική και πνευματική ευημερία του πληθυσμού.
6. Συνεπώς, η απουσία δράσεων της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών υπό οποιαδήποτε μορφή στις κοινότητές μας θα είχε σημαντικό αρνητικό αντίκτυπο στην ποιότητα ζωής μας.

2.2. Οργανώσεις και συμμετοχή

1. Η επιδίωξη των συλλογικών συμφερόντων μέσα από την οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών οργανώνεται συνήθως μέσω κάποιου είδους θεσμικής οργάνωσης. Στην Κύπρο, οι συνήθεις νομικές μορφές είναι σωματεία, ιδρύματα, μη κερδοσκοπικές εταιρείες - τα οποία μπορούν περαιτέρω να αιτηθούν για την πιστοποίησή τους ως φιλανθρωπικά ιδρύματα. Ωστόσο, είναι δυνατόν να αξιοποιηθούν και άλλες, πιο ανεπίσημες δομές (συμπεριλαμβανομένων και διαδικτυακών δομών).
2. Εκτός από τις συγκεκριμένες, νομικά αναγνωρισμένες κατηγορίες που αναφέρονται πιο πάνω, οι δημοφιλέστερες ονομασίες για οργανώσεις που εμπίπτουν στην οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών είναι μεταξύ άλλων κοινοτικές ομάδες, οργανώσεις προώθησης θρησκευτικών πεποιθήσεων, μη κυβερνητικές οργανώσεις, επαγγελματικοί σύνδεσμοι και εταιρείες.
3. Ανεξαρτήτως ονομασίας ή φύσης, οι οργανώσεις αυτές συνιστούν εκδήλωση, εκ μέρους των εμπλεκόμενων προσώπων, του δικαιώματος της ελευθερίας του συνεταιρίζεσθαι, το οποίο προστατεύεται από το Σύνταγμα και πολλές διεθνείς δεσμεύσεις που έχουν αναληφθεί από την Κυπριακή Δημοκρατία.
4. Κάποιες από τις οργανώσεις αυτές ενδέχεται να επικεντρώνονται σε τοπικό, επαρχιακό και εθνικό επίπεδο. Επίσης μπορούν να αναπτύξουν δράσεις σε ευρωπαϊκό ή διεθνές επίπεδο. Η λειτουργία τους πιθανόν να εξαρτάται αποκλειστικά από εθελοντές ενώ άλλες δυνατό να διαθέτουν έμμισθο προσωπικό ή συνδυασμό των δύο (εθελοντές και έμμισθο προσωπικό). Μπορούν να προβαίνουν σε οικονομικές δραστηριότητες προς υποστήριξη της επίτευξης των στόχων τους, οι οποίοι έχουν ένα και μόνο απώτερο σκοπό - το κοινό καλό. Ωστόσο, ανεξαρτήτως της φύσης

τους, οι οργανώσεις αυτές είναι σαφώς διακριτές από τα πολιτικά κόμματα και καμία σχέση, είτε άμεση είτε έμμεση, δεν πρέπει να έχουν με αυτά.

5. Ο αριθμός των ατόμων που εμπλέκεται άμεσα σε αυτές ενδέχεται να είναι μικρός, ωστόσο πολλές μπορεί να χείρουν της υποστήριξης και εμπλοκής εκατοντάδων ή και χιλιάδων ατόμων, περιλαμβανομένων παιδιών, ενηλίκων ή ακόμη και εταιρικών οντοτήτων. Η ανάμιξη όλων αυτών των προσώπων ενδέχεται να είναι ποικιλόμορφη. Μπορεί να αφορά διοικητικά ή εργασιακά καθήκοντα σε μια συγκεκριμένη δομή σε εθελοντική βάση, την έμμισθη απασχόληση και την παροχή οικονομικής βοήθειας καθώς και την πρακτική ή συναισθηματική υποστήριξη.
6. Ακόμη, ο τρόπος επιδίωξης των διαφορετικών αυτών συμφερόντων μπορεί να προσλάβει διάφορες μορφές, όπως είναι η διαμεσολάβηση, η παροχή υπηρεσιών σε εθελοντική ή συμβατική μορφή, η διοργάνωση εκστρατειών για ευαισθητοποίηση του κοινού, η συμμετοχή στη διαδικασία θέσπισης νόμων και λήψης κυβερνητικών αποφάσεων σε όλα τα επίπεδα, καθώς και η διεξαγωγή ερευνών και δημοσιεύσεων.

2.3. Μη κερδοσκοπικοί σκοποί που δεν αντίκεινται στις αρχές της δημοκρατίας

1. Τα διεθνή πρότυπα αναγνωρίζουν τρεις μόνο περιορισμούς τους οποίους η οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών οφείλει να τηρεί.
2. **Πρώτον**, τα επιδιωκόμενα συμφέροντα πρέπει να είναι μη κερδοσκοπικά, υπό την έννοια ότι οποιοδήποτε παραγόμενο εισόδημα πρέπει να χρησιμοποιείται μόνο για την επιδίωξη των εν λόγω σκοπών και δεν πρέπει να διανέμεται στα μέλη των εμπλεκόμενων οργανώσεων. Το εισόδημα που παράγεται ενδέχεται (α) να είναι περιορισμένο ή σημαντικό, (β) να προέρχεται από δημόσιες και ιδιωτικές πηγές εντός και εκτός του κράτους ίδρυσής τους και (γ) να είναι υπό τη μορφή μετρητών από την πώληση ακινήτων και αγαθών ή εξοπλισμού που ανήκουν στις οργανώσεις, καθώς και άλλων ωφελημάτων που αποδίδονται στην οργάνωση για παράδειγμα, εισόδημα από επενδύσεις, ενοίκια, δικαιώματα εκμετάλλευσης (royalties), οικονομικές δραστηριότητες και συναλλαγές επί ακινήτων).

3. **Δεύτερον**, τα επιδιωκόμενα συμφέροντα και μέσα που χρησιμοποιούνται για τον σκοπό αυτό πρέπει να ευθυγραμμίζονται με τις απαιτήσεις μιας δημοκρατικής κοινωνίας.
4. **Τρίτο**, πρέπει να τηρούνται όλες οι νομικές προϋποθέσεις που ισχύουν για τις αναληφθείσες δραστηριότητες και τις δομές που χρησιμοποιούνται για τον σκοπό αυτό. Οι εν λόγω απαιτήσεις πρέπει με τη σειρά τους να ευθυγραμμίζονται με διεθνή πρότυπα.

1. Η τεράστια αξία της συμβολής της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών αναγνωρίζεται ευρέως από τα κράτη, όπως διαπιστώνεται και από τα πιο κάτω αποσπάσματα:

«Στο παρελθόν, τα Ηνωμένα Έθνη συνεργάζονταν μόνο με Κυβερνήσεις. Σήμερα, γνωρίζουμε ότι η διασφάλιση της ειρήνης και της ευημερίας δεν είναι εφικτή χωρίς συνεταιρισμούς στους οποίους συμμετέχουν Κυβερνήσεις, διεθνείς οργανώσεις, η επιχειρηματική κοινότητα και η οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών. Στον σημερινό κόσμο, εξαρτιόμαστε ο ένας από τον άλλο.» Κοφι Annan, πρώην Γενικός Γραμματέας (http://www.unvienna.org/unov/en/ngo_liaison_service.html)

Το έργο του Συμβουλίου της Ευρώπης ενισχύεται με σημαντικά οφέλη από τις επαφές και συνεργασίες με τα δυναμικά στοιχεία της κοινωνίας, όπως αυτά εκπροσωπούνται από ΜΚΟ. Μια από τις κυριότερες προκλήσεις που αντιμετωπίζει σήμερα ο Οργανισμός έγκειται στην ενίσχυση των ΜΚΟ και της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών και στην ανάπτυξη της συμμετοχικής δημοκρατίας σε πανευρωπαϊκή βάση. Οι σχέσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης με ΜΚΟ εστιάζονται στα ακόλουθα:

- I. **Σχέσεις με διεθνείς ΜΚΟ (ΔΜΚΟ):** Πρόκειται για τις θεσμικές σχέσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης με ΜΚΟ μέσα από το συμμετοχικό καθεστώς των ΜΚΟ, ευρέως γνωστό ως η Διάσκεψη των ΔΜΚΟ του Συμβουλίου της Ευρώπης. Μέσα από το καθεστώς αυτό, οι ΔΜΚΟ συμβάλλουν σήμερα με ενεργό τρόπο στη διαδικασία λήψης αποφάσεων.
- II. **Πρωτοβουλίες και Προγράμματα της Οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών με εταιρους-ΜΚΟ:** Οι πρωτοβουλίες και τα προγράμματα συνεργασίας της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών στοχεύουν στην ενδυνάμωση του ρόλου της σε μια πλουραλιστική δημοκρατία, και συγκεκριμένα στη βελτίωση των σχέσεων μεταξύ ΜΚΟ και δημόσιων αρχών (http://www.coe.int/t/ngo/overview_en.asp)

Αναγνωρίζουμε τον σημαντικό ρόλο που διαδραματίζει η οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών στις κοινότητες και στις χώρες μας ως εταίροι στην προαγωγή και υποστήριξη των αξιών και αρχών της Κοινοπολιτείας, περιλαμβανομένης της ελευθερίας του συνεταιρίζεσθαι και της ειρηνικής συνάθροισης, καθώς και στην επίτευξη των στόχων ανάπτυξης. Η Κοινοπολιτεία. (<http://thecommonwealth.org/commonwealth-charter-section/role-civil-society>)

Αναγνωρίζοντας ότι κανένας ταμέας δεν μπορεί από μόνος του να επιλύσει τις σημαντικότερες κοινωνικές προκλήσεις του κόσμου, οι ρόλοι αυτοί αναλαμβάνονται ολοένα και περισσότερο μέσα από συνεταιρισμούς και πλάισια συνεργασίας στην οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών, καθώς και με εμπλεκόμενους φορείς από επιχειρηματικές, κυβερνητικές και διεθνείς οργανώσεις. Η μοναδική έννοια της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών ως «ο χώρος όπου ενεργούμε για το κοινό καλό» διευρύνεται, καθώς οι συμμετέχοντες σε αυτήν συχνά διαδραματίζουν καταλυτικό ρόλο στην προώθηση της αλλαγής, σε συνεργασία με άλλους εμπλεκόμενους φορείς. Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ, Ο Μελλοντικός Ρόλος της Οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών (2013)

Μια από τις βασικές ανησυχίες των σύγχρονων δημοκρατιών είναι η αποστασιοποίηση των πολιτών από τις πολιτικές διεργασίες. Σε αυτό το πλαίσιο, η οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών αποτελεί ένα σημαντικό στοιχείο που προσφέρει στους πολίτες ένα εναλλακτικό φόρουμ, παράλληλα με τις εκλογές, μέσα από το οποίο εισακούγεται η φωνή τους κι εργάζονται για την κοινότητα. Διάσκεψη των ΔΜΚΟ του Συμβουλίου της Ευρώπης. Κώδικας Καλής Πρακτικής για τη συμμετοχή των Πολιτών στη Διαδικασία Λήψης Αποφάσεων.

2. Η σημασία της συμβολής αυτής τεκμηριώνεται και από τον σημαντικό αριθμό προτύπων και εγγράφων που έχουν υιοθετηθεί από διακυβερνητικούς και διεθνείς οργανισμούς που απαρτίζονται από διάφορα κράτη, με στόχο τη διασφάλιση και ενθάρρυνση της ύπαρξης της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών.
3. Συγκεκριμένα, η επιδίωξη της συλλογικής δράσης μέσα από την οποία αναδεικνύεται η οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών διασφαλίζεται από το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι δυνάμει του Άρθρου 11 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, καθώς και από πολλές άλλες δεσμεύσεις, περιλαμβανομένων του Άρθρου 22 τους Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα και του Άρθρου 12 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που παρατίθενται πιο κάτω:
 1. Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα εις την ελευθερίαν του συνέρχεσθαι ειρηνικώς και εις την ελευθερίαν συνεταιρισμού συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος ιδρύσεως μετ' άλλων συνδικάτων και προσχωρήσεως εις συνδικάτα επί σκοπώ προασπίσεως των συμφερόντων του.

2. Η άσκηση των δικαιωμάτων τούτων δεν επιτρέπεται να υπαχθή εις ετέρους περιορισμούς πέραν των υπό του νόμου προβλεπόμενων και αποτελούντων αναγκαία μέτρα εν δημοκρατική κοινωνία, δια την εθνικήν ασφάλειαν, την δημοσίαν ασφάλειαν, την προάσπισιν της τάξεως και πρόληψιν του εγκλήματος, την προστασίαν της υγείας και της ηθικής, ή την προστασίαν των δικαιωμάτων και ελευθεριών των τρίτων. Το παρόν άρθρον δεν απαγορεύει την επιβολήν νομίμων περιορισμών εις την άσκησιν των δικαιωμάτων τούτων υπό μελών των ενόπλων δυνάμεων, της αστυνομίας ή των διοικητικών υπηρεσιών του Κράτους. (Άρθρο 11, Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.)

1. Κάθε πρόσωπο έχει το δικαίωμα στην ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος σύστασης συνδικαλιστικών οργανώσεων και συμμετοχής του σ' αυτές για την προστασία των συμφερόντων του.
2. Η άσκηση του δικαιώματος αυτού δεν υπόκειται σε περιορισμούς άλλους εκτός από εκείνους που προβλέπονται από τον νόμο και είναι απαραίτητοι σε μια δημοκρατική κοινωνία για το συμφέρον της εθνικής ασφάλειας, της δημόσιας ασφάλειας, της δημόσιας τάξης ή για την προστασία της δημόσιας υγείας, των χρηστών ηθών ή των δικαιωμάτων και ελευθεριών των άλλων. Το παρόν άρθρο δεν εμποδίζει την επιβολή νομίμων περιορισμών στην άσκηση αυτού του δικαιώματος στα μέλη ενόπλων δυνάμεων και της αστυνομίας.
3. Καμία διάταξη αυτού του άρθρου δεν επιτρέπει στα συμβαλλόμενα Κράτη στη Σύμβαση του 1948 της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας σχετικά με τη συνδικαλιστική ελευθερία και την προστασία του συνδικαλιστικού δικαιώματος να λαμβάνουν νομοθετικά μέτρα τα οποία θα αντιστρατεύονται ή να εφαρμόζουν τον νόμο κατά τρόπο που θα παραβίαζε εγγυήσεις που παρέχονται από την παραπάνω Σύμβαση. (Άρθρο 22, Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα.)

1. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην ελευθερία του συνέρχεσθαι ειρηνικώς και στην ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι σε όλα τα επίπεδα, ιδίως στον πολιτικό και τον συνδικαλιστικό τομέα καθώς και στους τομείς που αναφέρονται στον πολίτη, πράμα που συνεπάγεται το δικαίωμα κάθε προσώπου να ιδρύει με άλλους συνδικαλιστικές ενώσεις και να προσχωρεί σε αυτές για την υπεράσπιση των συμφερόντων του. (Άρθρο 12, Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης).

4. Οι βασικές απαιτήσεις για την εφαρμογή της ελευθερίας του συνεταιρίζεσθαι έχουν διαμορφωθεί μέσα από τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των Ηνωμένων Εθνών, καθώς και τη Σύσταση της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης [Μ/Rec(2007)14 για το νομικό καθεστώς των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων στην Ευρώπη και τις Κοινές Κατευθυντήριες Γραμμές για την Ελευθερία του Συνεταιρίζεσθαι της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη Δημοκρατία μέσω του Δικαίου (Επιτροπή της Βενετίας) και του Γραφείου του ΟΑΣΕ για τους Δημοκρατικούς Θεσμούς και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα [CDL-AD(2014)046].
5. Οι απαιτήσεις αυτές συνεπάγονται:
 - την ελευθερία να ιδρύουμε οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών και καθορισμού της ιδιότητας μέλους (αν υπάρχει) και του εύρους των εργασιών της,
 - το τεκμήριο της νομιμότητας των στόχων και δραστηριοτήτων της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών,
 - την ύπαρξη νομικού και φορολογικού πλαισίου που να ενθαρρύνει την ίδρυση και αδιάλειπτη λειτουργία της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών,
 - την ελευθερία της διεξαγωγής ερευνών, εκπαίδευσης και προάσπισης (advocacy) σε θέματα δημοσίου διαλόγου, ανεξαρτήτως του αν η θέση που υιοθετείται ευθυγραμμίζεται με την κυβερνητική πολιτική ή απαιτεί αλλαγή της νομοθεσίας,
 - τη μη καθοδήγηση εκ μέρους δημόσιων αρχών,
 - το δικαίωμα άσκησης οποιασδήποτε νόμιμης, οικονομικής, επιχειρηματικής ή εμπορικής δραστηριότητας με στόχο την υποστήριξη των μη κερδοσκοπικών δραστηριοτήτων της χωρίς την προϋπόθεση εξασφάλισης οποιασδήποτε ειδικής εξουσιοδότησης, αλλά με την τήρηση οποιωνδήποτε αδειοδοτικών ή ρυθμιστικών απαιτήσεων που ισχύουν γενικά για τις εν λόγω δραστηριότητες,
 - την ελευθερία αναζήτησης, αποδοχής και αξιοποίησης πόρων,
 - την ανάγκη για χρηστή διοίκηση στη νομοθεσία, τις πολιτικές και τις πρακτικές που επηρεάζουν την οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών,
 - το καθήκον του κράτους να σέβεται, να προστατεύει και να διευκολύνει τη λειτουργία της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών και όλα τα εμπλεκόμενα πρόσωπα, και

- την ικανότητα αμφισβήτησης πράξεων ή παραλείψεων που επηρεάζουν την οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών σε ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο με πλήρη δικαιοδοσία.

6. Οι απαιτήσεις αυτές συνοψίζονται καλύτερα στην ανάγκη για ένα **ευνοϊκό περιβάλλον** για την οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών καθώς και στην ανάγκη προαγωγής της **συμμετοχής** της στη νομοθετική διαδικασία και τη λήψη κυβερνητικών αποφάσεων σε όλα τα επίπεδα (εθνικό και τοπικό).

3.1. Ένα ευνοϊκό περιβάλλον

1. Η ανάγκη για ένα ευνοϊκό περιβάλλον έχει αναγνωριστεί ως απαραίτητο στοιχείο για όλες τις μορφές της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών εφόσον, σε αντίθετη περίπτωση, θα υπάρξουν δυσκολίες πρώτο στην ίδρυση των αναγκαίων δομών και δεύτερο στην ικανότητά τους να επιδιώξουν τους συγκεκριμένους στόχους τους και συνεπώς να επιτύχουν τη μέγιστη δυνατή συμβολή τους με τους τρόπους που περιγράφονται πιο πάνω.
2. Εκφράζεται συνεπώς, σε διεθνές επίπεδο, ιδιαίτερος προβληματισμός όταν τα θεμέλια της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών θεωρούνται ιδιαίτερα αδύναμα, είτε γενικά είτε σε σχέση με συγκεκριμένες μορφές οργανώσεων όπως αυτές που δραστηριοποιούνται στον τομέα των μειονοτήτων ή των πιο ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού. Όπως υπογραμμίζουν τα πιο κάτω αποσπάσματα, η καθιέρωση ενός ευνοϊκού περιβάλλοντος προϋποθέτει την ανάληψη εκ μέρους των κρατών ενός μεγάλου φάσματος μέτρων.

Το Συμβούλιο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων,

3. *Παροτρύνει τα Κράτη να δημιουργήσουν και να διατηρήσουν, διά νόμου και στην πράξη, ένα ασφαλές και ευνοϊκό περιβάλλον στο οποίο η οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών να μπορεί να λειτουργεί χωρίς εμπόδια και ανασφάλεια,*
6. *Παροτρύνει τα Κράτη να αναγνωρίσουν δημοσίως τον σημαντικό και θεμιτό ρόλο της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών στην προαγωγή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της δημοκρατίας και του κράτους δικαίου,*

7. Παροτρύνει επίσης τα Κράτη να δημιουργήσουν δεσμούς με την οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών ώστε να της δώσουν τη δυνατότητα να συμμετάσχει στις δημόσιες συζητήσεις για αποφάσεις που συμβάλλουν στην προαγωγή και προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και στην ενίσχυση του κράτους δικαίου καθώς και οποιοσδήποτε άλλες σχετικές αποφάσεις,
8. Τονίζει ιδιαίτερα την πολύτιμη συμβολή της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών στην παροχή χρήσιμης πληροφόρησης προς τα Κράτη αναφορικά με τις ενδεχόμενες επιπτώσεις μιας νομοθεσίας, κατά το στάδιο της εκπόνησης, συζήτησης, εφαρμογής ή αναθεώρησής της,
9. Παροτρύνει τα Κράτη να διασφαλίσουν την πρόσβαση στη δικαιοσύνη, τη λογοδοσία και να θέσουν τέρμα στην ατιμωρησία των παραβιάσεων και καταχρήσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων εναντίον των φορέων της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών, μεταξύ άλλων μέσω της θέσπισης και, όπου είναι αναγκαία, της αναθεώρησης και τροποποίησης σχετικών νόμων, πολιτικών, θεσμών και μηχανισμών για τη δημιουργία και διατήρηση ενός ασφαλούς κι ευνοϊκού περιβάλλοντος στο οποίο η οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών να μπορεί να λειτουργεί χωρίς εμπόδια και ανασφάλεια,
10. Καλεί τα Κράτη να διασφαλίσουν ότι οι πρόνοιες για τη χρηματοδότηση της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών ευθυγραμμίζονται με τις διεθνείς υποχρεώσεις και δεσμεύσεις τους περί ανθρωπίνων δικαιωμάτων και δεν τυγχάνουν κατάχρησης κατά τρόπο που να παρεμποδίζουν το έργο ή να θέτουν σε κίνδυνο την ασφάλεια των φορέων της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών, και τονίζει τη σημασία του δικαιώματος και της ικανότητας να ζητούν, να λαμβάνουν και να αξιοποιούν πόρους για το έργο τους,
11. Καλεί όλους τους μη κρατικούς φορείς να σέβονται όλα τα ανθρώπινα δικαιώματα και να μην υπονομεύουν τη δυνατότητα της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών να λειτουργεί ελεύθερα χωρίς εμπόδια και ανασφάλεια. **Ψήφισμα του Συμβουλίου Ανθρώπινων Δικαιωμάτων 27/31, Civil Society Space, 26 Σεπτεμβρίου 2014**
57. Οι ΜΚΟ θα πρέπει να τύχουν βοήθειας στην επιδίωξη των στόχων τους μέσω δημόσιας χρηματοδότησης και άλλων μορφών υποστήριξης, όπως είναι η απαλλαγή από φόρο εισοδήματος και άλλους φόρους ή τέλη σε συνδρομές μελών, κεφάλαια και αγαθά που λαμβάνονται από δωρητές ή κυβερνητικούς και διεθνείς φορείς, εισόδημα από επενδύσεις, ενοίκια, δικαιώματα εκμετάλλευσης, οικονομικές

δραστηριότητες και συναλλαγές που αφορούν ακίνητη ιδιοκτησία, καθώς και κίνητρα για δωρεές μέσω φορολογικών εκπτώσεων ή πιστώσεων.

58. Οποιαδήποτε μορφή δημόσιας υποστήριξης προς ΜΚΟ θα πρέπει να διέπεται από σαφή και αντικειμενικά κριτήρια.
59. Η φύση και οι δικαιούχοι των δραστηριοτήτων που διεξάγει μια ΜΚΟ ενδέχεται να λαμβάνονται υπόψη στην απόφαση κατά πόσον θα τύχουν οποιασδήποτε μορφής δημόσιας υποστήριξης.
60. Η παροχή δημόσιας υποστήριξης μπορεί επίσης να εξαρτάται από το αν μια ΜΚΟ εμπίπτει σε μία συγκεκριμένη κατηγορία ή καθεστώς που ορίζεται διά νόμου ή έχει συγκεκριμένη νομική μορφή. **Σύσταση Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης CM/Rec(2007)14 για το νομικό καθεστώς των μη κυβερνητικών οργανώσεων στην Ευρώπη.**
107. Επίσης, κανονισμοί και πρακτικές που αφορούν τις εργασίες συνδέσμων θα πρέπει να αναθεωρούνται σε συνεχή βάση ώστε να διευκολύνεται η άσκηση του δικαιώματος στην ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι στο συνεχώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον στο οποίο δραστηριοποιούνται. Αυτό μπορεί να συνεπάγεται, για παράδειγμα, ότι σύνδεσμοι θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να υποβάλλουν την απαιτούμενη τεκμηρίωση ηλεκτρονικά και να διεξάγουν τις δραστηριότητές τους υπό την μορφή και στο φάρομ της επιλογής τους, μεταξύ άλλων διαδικτυακά και μέσω ηλεκτρονικών διασκέψεων. Η τακτική αναθεώρηση κανονισμών και πρακτικών δεν θα πρέπει, ωστόσο, να συνεπάγεται την υποχρέωση επανεγγραφής ήδη εγγεγραμμένων συνδέσμων.
191. Οι σύνδεσμοι θα πρέπει συνεπώς να είναι ελεύθεροι να εμπλοκούν σε οποιεσδήποτε νόμιμες οικονομικές, επιχειρηματικές ή εμπορικές δραστηριότητες ώστε να υποστηρίξουν τη μη κερδοσκοπική δράση τους, χωρίς να απαιτείται οποιαδήποτε ειδική εξουσιοδότηση, ενώ θα υπόκεινται παράλληλα σε οποιεσδήποτε απαιτήσεις αδειοδότησης ή ρύθμισης που ισχύουν γενικά για τις εν λόγω δραστηριότητες. Επιπλέον, λόγω της μη κερδοσκοπικής φύσης των συνδέσμων, οποιαδήποτε κέρδη που εξασφαλίζονται μέσω τέτοιων δραστηριοτήτων δεν θα πρέπει να διανέμονται μεταξύ των μελών ή ιδρυτών τους, αλλά αντίθετα να χρησιμοποιούνται για την επίτευξη των στόχων τους.

194. Οι σύνδεσμοι θα πρέπει, ωστόσο, να είναι σε θέση να χρησιμοποιούν το εισόδημα και τα περιουσιακά τους στοιχεία για να πληρώνουν τους εργαζόμενούς τους και να τους αποζημιώνουν για οποιαδήποτε έξοδα που υφίστανται. Πολλοί σύνδεσμοι ενδέχεται να μην μπορούν να εκπληρώσουν τους στόχους τους χωρίς την εργοδότηση προσωπικού ή/και τη διεξαγωγή δραστηριοτήτων από εθελόντες. Είναι, συνεπώς, θεμιτό οι σύνδεσμοι να χρησιμοποιούν την περιουσία και τα στοιχεία του ενεργητικού τους για να πληρώνουν τους εργαζόμενούς τους και να αποζημιώνουν τα έξοδα εκείνων που ενεργούν εκ μέρους τους. Παρόλο που οι μισθοί του προσωπικού θα πρέπει να ρυθμίζονται από τις συνθήκες της αγοράς ή από τις πρόνοιες της νομοθεσίας, εντούτοις πρέπει να διασφαλιστεί ότι η περιουσία της οργάνωσης θα αξιοποιείται τόσο για σκοπούς εκπλήρωσης των στόχων της όσο και για την αποζημίωση τυχόν εξόδων που προκύπτουν ως αποτέλεσμα της δραστηριοποίησης της. Η πρόσληψη οποιουδήποτε έμμισθου προσωπικού θα πρέπει να βασίζεται στις πραγματικές ανάγκες της οργάνωσης προς την επίτευξη των στόχων της οργάνωσης.
227. Οι αναφορές θα πρέπει να διευκολύνονται μέσω της δημιουργίας, για παράδειγμα, διαδικτυακών πυλών όπου είναι δυνατή η δημοσίευση εκθέσεων, εφόσον αυτό δεν επιβαρύνει σε υπερβολικό βαθμό τον σύνδεσμο. Οι απαιτήσεις αναφοράς δεν θα πρέπει να ρυθμίζονται από πέραν του ενός νομοθετήματος, καθώς αυτό πιθανόν να δημιουργήσει διαφορετικές και ενδεχομένως συγκρουόμενες απαιτήσεις αναφοράς, και συνεπώς, διαφορετική ευθύνη σε περίπτωση μη εκπλήρωσής τους. Τέλος, οι σύνδεσμοι δεν θα πρέπει, στον βαθμό που είναι δυνατόν, να υποχρεούνται να υποβάλουν τις ίδιες πληροφορίες σε πολλές κρατικές αρχές. Προς διευκόλυνση των αναφορών, οι κρατικές αρχές θα πρέπει να επιδιώξουν την κοινοποίηση αναφορών σε άλλα κρατικά τμήματα, όπου χρειάζεται.
228. Όλοι οι κανονισμοί και πρακτικές για την εποπτεία και επίβλεψη των συνδέσμων θα πρέπει να έχουν ως σημείο αφετηρίας την αρχή της ελάχιστης κρατικής παρέμβασης στις εργασίες ενός συνδέσμου. Όπως σημειώνεται σε άλλα σημεία των παρόντων Κατευθυντήριων Γραμμών, σ' έναν σύνδεσμο και τα μέλη του εφαρμόζεται το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή: Αυτό σημαίνει ότι η εποπτεία και η επίβλεψη πρέπει να έχουν ξεκάθαρη νομική βάση και να είναι ανάλογες προς τους νόμιμους σκοπούς που επιδιώκουν.

267. Η εποπτεία και η επίβλεψη συνδέσμων δεν θα πρέπει να είναι επεμβατική, ούτε και περισσότερο απαιτητική από ό,τι ισχύει για τις ιδιωτικές επιχειρήσεις. Η εν λόγω εποπτεία θα πρέπει κατά πάντα χρόνο να πραγματοποιείται με βάση το τεκμήριο της νομιμότητας του συνδέσμου και των δραστηριοτήτων του. Επίσης, η εποπτεία δεν θα πρέπει να παρεμβαίνει στην εσωτερική διαχείριση των συνδέσμων, ούτε και να αναγκάζει συνδέσμους να συντονίσουν τον στόχο και τις δραστηριότητές τους με κυβερνητικές πολιτικές και την κρατική διοίκηση. **Κοινές Κατευθυντήριες Γραμμές για την Ελευθερία του Συνεταιρίζεσθαι της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη Δημοκρατία μέσω του Δικαίου (Επιτροπή της Βενετίας) και του Γραφείου του ΟΑΣΕ για τους Δημοκρατικούς Θεσμούς και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (2014).**

3. Οι θεμελιώδεις προϋποθέσεις για ένα ευνοϊκό περιβάλλον είναι το κράτος δικαίου, ο σεβασμός των θεμελιωδών δημοκρατικών αρχών και η πολιτική βούληση, ενώ, ζωτικός είναι ο ρόλος και πολλών άλλων παραγόντων.
4. Συγκεκριμένα, ένα ευνοϊκό περιβάλλον συνεπάγεται τα ακόλουθα:
 - Αναγνώριση του θεμιτού ρόλου της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών
 - Παροχή μέτρων υποστήριξης
 - Εξάλειψη εμποδίων στη λειτουργία της
 - Αποφυγή μη δικαιολογημένων περιορισμών στην πρόσβαση σε πόρους
 - Καθιέρωση υποστηρικτικού ρυθμιστικού καθεστώτος
 - Διασφάλιση πρόσβασης στη δικαιοσύνη
 - Παροχή προστασίας

3.1.1. Αναγνώριση του θεμιτού ρόλου της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών

5. Η ευρύτερη δυνατή θετική υποστήριξη συνεπάγεται την επίδειξη θετικής στάσης ως προς την ύπαρξη και τη συμβολή της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών εκ μέρους των κυβερνητικών δομών σε όλα τα επίπεδα. Αυτή μπορεί να λάβει τη μορφή ξεκάθαρης έκφρασης υποστήριξης στο έργο που επιτελεί η οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών, με στόχο την ευρύτερη κατανόηση και εκτίμηση της αξίας της. Συγκεκριμένα, η σαφής βούληση τόσο για άμεση συνεργασία με την οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών – με ξεκάθαρες διαδικασίες και διάρθρωση που αφορούν το διάλογο – όσο και για αιτιολόγηση της επιλογής αυτής, θα τονίσει τη νομιμότητα της ύπαρξης και λειτουργίας της.

3.1.2. Παροχή μέτρων υποστήριξης

1. Ωστόσο, ενδέχεται να απαιτηθούν και πιο πρακτικά μέτρα υποστήριξης, είτε με την παροχή διευκολύνσεων και οικονομικής βοήθειας, είτε με την ενίσχυση ικανοτήτων. Τα μέτρα αυτά μπορεί να είναι αναγκαία για την οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών γενικότερα ή για συγκεκριμένους τομείς της.
2. Η παροχή *διευκολύνσεων* μπορεί να περιλαμβάνει τη διάθεση γραφειακού χώρου και εγκαταστάσεων για συναντήσεις δομών της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών, είτε χωρίς χρέωση είτε με μειωμένο κόστος. Μπορεί ακόμη να περιλαμβάνει την πρόσβαση σε εξοπλισμό που ανήκει σε επίσημες αρχές και ενδέχεται να είναι αναγκαίος ή βοηθητικός για την επίτευξη ενός συγκεκριμένου στόχου (π.χ. εκτυπωτές και ηχητικά συστήματα), καθώς και τη δημοσίευση πληροφοριών για ορισμένες δραστηριότητες της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών σε δημόσια μέσα επικοινωνίας.
3. Η *οικονομική βοήθεια* μπορεί να λάβει τη μορφή τόσο χορηγιών από δημόσια ταμεία όσο κι ενός φορολογικού καθεστώτος ειδικά σχεδιασμένου ώστε να ενθαρρύνει τις δωρεές από ιδιωτικούς φορείς, είτε μέσω της δυνατότητας για τους δωρητές να αντισταθμίσουν τις δωρεές τους έναντι οποιουδήποτε φόρου τον οποίο θα υποχρεούνταν διαφορετικά να πληρώσουν, είτε μέσω της δυνατότητας για τους λήπτες να ανακτήσουν το σχετικό μέρος της φορολογικής υποχρέωσης των δωρητών από τη φορολογική αρχή, ως συμπλήρωμα της δωρεάς. Μπορεί ακόμη να περιλαμβάνει απαλλαγές από συγκεκριμένους φόρους ή τέλη ή την επιβολή μειωμένων συντελεστών της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών.
4. Η οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών μπορεί ακόμη να τύχει υποστήριξης μέσω πρωτοβουλιών *ενίσχυσης ικανοτήτων* που στοχεύουν στην ανάπτυξη ή ενδυνάμωση των απαιτούμενων δεξιοτήτων, τόσο για το έργο που επιθυμούν να διεκπεραιώσουν όσο και για τις ευθύνες που καλούνται να αναλάβουν. Η εν λόγω ενίσχυση ικανοτήτων μπορεί να αναληφθεί είτε απευθείας από δημόσιους οργανισμούς είτε μέσω της χρηματοδότησης εκπαιδευτικών οργανισμών που προσφέρουν τέτοια κατάρτιση.

5. Είναι, ωστόσο, απαραίτητο να υπάρχει συνοχή και συνέπεια στις διευθετήσεις ή την προσέγγιση στην παροχή οποιασδήποτε τέτοιας μορφής υποστήριξης. Τυχόν διαφορετική μεταχείριση μεταξύ δομών της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών σε σχέση με την πρόσβασή τους σε τέτοια υποστήριξη θα πρέπει σε κάθε περίπτωση να βασίζεται σε μια λογική και αντικειμενική αιτιολόγηση.

3.1.3. Εξάλειψη εμποδίων στη λειτουργία της

1. Έχει παράλληλα αναγνωριστεί η ανάγκη εξάλειψης εμποδίων στην αποτελεσματική λειτουργία της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών.
2. Ωστόσο, πολλά άλλα προσκόμματα, εμπόδια ή περιορισμοί στην οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών προκύπτουν και από ακατάλληλα νομικά πλαίσια, γεγονός που καθιστά ιδιαίτερα δύσκολη την ίδρυση και στη συνέχεια τη λειτουργία των εν λόγω δομών.
3. Μπορεί να εκδηλώνονται υπό τη μορφή περιορισμών όπως, απαιτητικές προϋποθέσεις αρχικής εγγραφής για μορφές της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών (ιδιαίτερα στις περιπτώσεις όπου είναι αναγκαία η εμπλοκή διαφόρων δημόσιων αρχών ή υπάρχουν αδικαιολόγητα απαιτητικές προϋποθέσεις που πρέπει να πληρωθούν), καθώς και επαναλαμβανόμενες προϋποθέσεις για επανεγγραφή, απαγορεύσεις ταξιδιού και επαχθείς απαιτήσεις αναφορικά με την εξασφάλιση κυβερνητικής εξουσιοδότησης πριν από την ανάληψη συγκεκριμένων δραστηριοτήτων ή τη λήψη χορηγιών από δωρητές.
4. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό να μην τίθενται προσκόμματα στην ίδρυση οργανωμένων συνόλων όταν τα άτομα προέρχονται από ομάδες μειονοτήτων ή των οποίων οι νόμιμοι κατά τ' άλλα στόχοι δεν είναι γενικά δημοφιλείς.

3.1.4. Αποφυγή μη δικαιολογημένων περιορισμών στην πρόσβαση σε πόρους

1. Όντως, οι περιορισμοί στην πρόσβαση σε πόρους - μεταξύ άλλων από πηγές εκτός της χώρας - προκαλούν ιδιαίτερο προβληματισμό.

2. Είναι σήμερα ορθό να και περισσότερο αποδεκτό ότι η πρόσβαση σε χρηματοδότηση, σε σχέση με την *ικανότητα της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών να ζητεί, να λαμβάνει και να χρησιμοποιεί χρηματοδότηση και άλλες πηγές πόρων*, αποτελεί εγγενές στοιχείο του δικαιώματος της ελευθερίας του συνεταιρίζεσθαι και δεν θα πρέπει να γίνεται διάκριση για συγκεκριμένους τομείς. Χωρίς αυτή τη δυνατότητα, θα ήταν όντως ανέφικτο να μπορεί να διεξάγει τις δραστηριότητές της και να εκτελεί τις λειτουργίες της. Αυτή η ελευθερία θα πρέπει να υπόκειται μόνο στις νομικές απαιτήσεις που ισχύουν γενικότερα σε σχέση με τελωνειακούς δασμούς, ξένο συνάλλαγμα, την πρόληψη της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και την τρομοκρατία, καθώς και εκείνες που αφορούν τη διαφάνεια και τη χρηματοδότηση εκλογών και πολιτικών κομμάτων, στον βαθμό που οι εν λόγω απαιτήσεις ευθυγραμμίζονται με διεθνή πρότυπα στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

3.1.5. Καθιέρωση υποστηρικτικού ρυθμιστικού καθεστώτος

1. Πρόσθετες δυσκολίες ενδέχεται να προκύπτουν από τον τρόπο εφαρμογής των νόμων, υπό τη μορφή είτε αδικαιολόγητης καθυστέρησης στη λήψη αποφάσεων είτε της εφαρμογής τους, π.χ. με *υπερβολικά αυστηρό έλεγχο από τις ρυθμιστικές και φορολογικές αρχές*. Αυτό δεν σημαίνει ότι οι οργανώσεις δεν πρέπει να υπόκεινται στην ισχύουσα νομοθεσία ή να μην λογαδοτούν για οποιαδήποτε δημόσια οικονομική ή μη υποστήριξη την οποία λαμβάνουν. Ωστόσο, οι δραστηριότητές τους θα πρέπει να θεωρούνται νόμιμες και η σχετική εποπτεία να είναι αντικειμενική και όπου ενδείκνυται, αυστηρή.
2. Επίσης, δεν θα πρέπει να υπάρχουν *αβάσιμες παρεμβάσεις στην εσωτερική διαχείριση* της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών, ένα θέμα που αφορά μόνο τους άμεσα εμπλεκόμενους.

3.1.6. Διασφάλιση πρόσβασης στη δικαιοσύνη

1. Είναι αναγκαίο οποιαδήποτε απόφαση που επηρεάζει την οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών ή τους εμπλεκόμενους φορείς της, να κοινοποιείται έγκαιρα και να υπόκειται σε αναθεώρηση από ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο που λειτουργεί στη βάση των προϋποθέσεων που διασφαλίζουν μια δίκαιη δίκη δυνάμει διεθνών εγγυήσεων όπως είναι το Άρθρο 6 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και το Άρθρο 14 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και

Πολιτικά Δικαιώματα. Αυτό κρίνεται απαραίτητο ώστε να διασφαλιστεί ότι οι οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών απολαμβάνουν *δικαιώματα που εφαρμόζονται στην πράξη και είναι αποτελεσματικά.*

3.1.7. Παροχή προστασίας από παρενόχληση

1. Επίσης, είναι αναγκαία η διασφάλιση ενός περιβάλλοντος όπου η οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών να μπορεί να *λειτουργεί ελεύθερα, χωρίς εμπόδια.*
2. Αυτό απαιτεί την ανάληψη αποτελεσματικής δράσης για την αντιμετώπιση οποιασδήποτε παρενόχλησης και εκφοβισμού. Πέραν των εκκλήσεων για σεβασμό και προστασία αυτών και των εμπλεκόμενων φορέων τους, απαιτείται η διασφάλιση της άμεσης, αποτελεσματικής και αμερόληπτης διερεύνησης τέτοιων πράξεων, παράλληλα με τη δίωξη των θυτών.

3.2. Προαγωγή της συμμετοχής

1. Ιδιαίτερα πολύτιμη μπορεί να είναι η συμβολή της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών μέσα από την παροχή πληροφοριών αναφορικά με την καταλληλότητα και τις πιθανές επιπτώσεις νομοθετημάτων και κυβερνητικών αποφάσεων, τόσο στο στάδιο της ανάπτυξης ιδεών και της συζήτησης όσο και κατά την εφαρμογή ή αναθεώρησή τους.
2. Επίσης, η οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών μπορεί να συμβάλει στην εφαρμογή του νόμου και πολιτικών λειτουργώντας ως πάροχος υπηρεσιών, γεγονός που ενισχύει την εμπειρία της για περαιτέρω συμβολή σε μελλοντικές μεταρρυθμίσεις.
3. Η συμμετοχή
 - είναι σημαντική για τη δημοκρατία
 - είναι αναγκαία καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας λήψης αποφάσεων
 - απαιτεί την καθιέρωση σχετικής διαδικασίας
 - πρέπει να διευκολύνεται
 - προσφέρει οφέλη μέσω της ανατροφοδότησης
 - απαιτεί σεβασμό και συνεργασία.

4. Τόσο το Συμβούλιο της Ευρώπης όσο και τα Ηνωμένα Έθνη έχουν τονίσει τη σημασία της συμμετοχής της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών, όπως διαπιστώνεται και στα πιο κάτω αποσπάσματα:

Το Συμβούλιο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

7. *Παροτρύνει επίσης τα Κράτη να συνεργαστούν με την οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών, δίνοντάς της τη δυνατότητα να συμμετέχει στον δημόσιο διάλογο αναφορικά με αποφάσεις που θα συνέβαλλαν στην προαγωγή και προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του κράτους δικαίου, καθώς και άλλες σχετικές αποφάσεις,*
8. *Τονίζει ιδιαίτερα την πολύτιμη συμβολή της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών η οποία μπορεί να παρέχει στο Κράτος σημαντική πληροφόρηση για τις πιθανές επιπτώσεις μιας νομοθεσίας, στο στάδιο της ετοιμασίας, συζήτησης, εφαρμογής ή αναθεώρησης της. Ψήφισμα Συμβουλίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων 27/31, [Civil Society Space, 23 Σεπτεμβρίου 2014].*
76. *Οι κρατικοί και ημικρατικοί μηχανισμοί σε όλα τα επίπεδα θα πρέπει να διασφαλίσουν την αποτελεσματική συμμετοχή ΜΚΟ χωρίς διακρίσεις στον διάλογο και τη διαβούλευση για στόχους και αποφάσεις δημόσιας πολιτικής. Μια τέτοια συμμετοχή θα πρέπει να διασφαλίζει την ελεύθερη έκφραση της διαφορετικότητας απόψεων σε ό,τι αφορά τη λειτουργία της κοινωνίας. Η συμμετοχή και η συνεργασία θα πρέπει να διευκολύνονται μέσω της διασφάλισης της δέουσας αποκάθλιψης ή πρόσβασης σε επίσημες πληροφορίες.*
77. *Θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι θέσεις των ΜΚΟ κατά την ετοιμασία πρωτογενούς και δευτερογενούς νομοθεσίας που επηρεάζει το καθεστώς τους, τη χρηματοδότηση ή το φάσμα των εργασιών τους. [Σύσταση Επιτροπής Υπουργών CM/Rec(2007)14 για το νομικό καθεστώς των μη κυβερνητικών οργανώσεων στην Ευρώπη].*

ΤΙ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΚΑΝΟΥΝ ΟΙ ΜΚΟ;

Ο Κώδικας μπορεί να αξιοποιηθεί από τις ΜΚΟ με διάφορους τρόπους: στην εσωτερική εργασία τους κατά τον σχεδιασμό δραστηριοτήτων και την εξεύρεση τρόπων δραστηριοποίησης, στις συζητήσεις τους με δημόσιες αρχές για τρόπους έναρξης συνεργασίας ή την αναθεώρηση της υφιστάμενης συνεργασίας και τον προσδιορισμό τομέων προς βελτίωση. Μπορούν ακόμη να τον αξιοποιήσουν για ενίσχυση της ευαισθητοποίησης γύρω από το έργο τους, για να προάγουν βασικές αρχές για μια καλή εργασιακή σχέση με τους κρατικούς φορείς και να αναπτύξουν μηχανισμούς συνεργασίας.

ΤΙ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΚΑΝΟΥΝ ΟΙ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΑΡΧΕΣ;

Με αναφορά στον Κώδικα και τις διάφορες δυνατότητες συμμετοχής και αλληλεπίδρασης που προσφέρονται, οι δημόσιες αρχές μπορούν να προβούν σε μια αναθεώρηση των υφιστάμενων διαδικασιών που ακολουθούν στις σχέσεις τους με ΜΚΟ, να διαπιστώσουν αν υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης και να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα για να διαφοροποιήσουν τις πρακτικές τους ώστε να ενθαρρύνουν την αυξημένη συμμετοχή ΜΚΟ στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Διάσκεψη των ΔΜΚΟ του Συμβουλίου της Ευρώπης, Κώδικας Καλής Πρακτικής για τη Συμμετοχή των Πολιτών στη Διαδικασία Λήψης Αποφάσεων.

3.2.1. Η σημασία της συμμετοχής για τη δημοκρατία

1. Η συμμετοχή της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών σε τέτοιες διαδικασίες εκπόνησης νομοθεσίας και λήψης αποφάσεων είναι εξέχουσας σημασίας για μια ανοικτή, δημοκρατική κοινωνία. Η ενεργοποίηση του μεγάλου αριθμού προσώπων που δραστηριοποιούνται στην οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών - και είναι γενικά ψηφοφόροι και οι ίδιοι - αποτελεί σημαντικό συμπληρωματικό στοιχείο μιας αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας.
2. Είναι εξαιρετικά σημαντικό να εκτιμήσουμε ότι η οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών είναι σε θέση να προσφέρει τη γνώση και την ανεξάρτητη εμπειρογνώμοσύνη της στις διαδικασίες εκπόνησης νομοθεσίας και λήψης αποφάσεων, ενισχύοντας έτσι τόσο την ποιότητα των νόμων και αποφάσεων όσο και την αποδοχή της νομιμότητάς της.

3. Αυτή η συμβολή μπορεί να επεκτείνεται, εκτός από το εθνικό και τοπικό επίπεδο, στο ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο. Η σημασία της και σε αυτό το επίπεδο συνεχίζει να αυξάνεται, ιδιαίτερα μετά την ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση, εφόσον η οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών είναι σε θέση να παρέχει πολύτιμη πληροφόρηση για τη χώρα της.
4. Ωστόσο, είναι επίσης σημαντικό να ληφθεί υπόψη ότι η συμμετοχή της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών σε θέματα που άπτονται πολιτικών και δημόσιων συζητήσεων. Μια τέτοια συμμετοχή εμπίπτει στο δικαίωμα της ελευθερίας έκφρασης που ο καθένας θα πρέπει να μπορεί να απολαμβάνει.

3.2.2. Τα στάδια της συμμετοχής

1. Μια τέτοια συμμετοχή αφορά *όλα τα στάδια της διαδικασίας* λήψης πολιτικών αποφάσεων, δηλ. τον καθορισμό της αρχικής ημερήσιας διάταξης, την εκπόνηση πολιτικής, τη λήψη απόφασης ή τη θέσπιση νομοθεσίας, την εφαρμογή νόμων και πολιτικών, την παρακολούθηση της λειτουργίας και αποτελεσματικότητάς τους και την τελική αναδιατύπωση νόμων και πολιτικών υπό το φως των εξελίξεων, και την επανένταξη της όλης διαδικασίας.
2. Η αποτελεσματική συμμετοχή σε τέτοιες διαδικασίες εξαρτάται από το πόσο *ανοικτές και προσβάσιμες* είναι, αλλά και κατά πόσον διέπονται από *συμφωνηθείσες παραμέτρους*.
3. Σε κάθε περίπτωση, είναι αναγκαία η *έγκαιρη πρόσβαση σε σχετικές πληροφορίες και ζητήματα πολιτικής*, έτσι ώστε οποιαδήποτε συμβολή της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών να έχει πραγματικό νόημα.
4. Επίσης, η νομοθετική εξουσία και οι δημόσιες αρχές πρέπει να είναι *διατεθειμένες να αναλάβουν την πρωτοβουλία να ζητήσουν* τις απόψεις της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών επί συγκεκριμένου θέματος.
5. Θα πρέπει, ωστόσο, να αναγνωριστεί παράλληλα ότι η οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών έχει και η ίδια την ικανότητα να καθορίσει την ημερήσια διάταξη, καθώς η εμπειρία της μπορεί να την οδηγήσει στον εντοπισμό συγκεκριμένων προβλημάτων ή ζητημάτων που χρήζουν ρύθμισης μέσω νομοθεσίας ή κυβερνητικής πολιτικής.

6. Επιπλέον, θα πρέπει να εκτιμηθεί το γεγονός ότι η συνεργασία με την οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών αποτελεί συχνά ένα αποτελεσματικό μέσο διαπίστωσης των απόψεων και προβληματισμών των πολιτών.

3.2.3. Η διαδικασία της συμμετοχής

1. Η αλληλεπίδραση με την οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών συχνά διευκολύνεται μέσα από έναν *διάλογο, είτε σε ευρεία βάση είτε συνεργατικής μορφής*.
2. Το πρώτο αποτελεί μια αμφίδρομη επικοινωνία, που βασίζεται σε κοινούς ενδεχομένως στόχους, και περιλαμβάνει μια τακτική ανταλλαγή απόψεων μέσα από διαδικασίες όπως είναι οι ανοικτές δημόσιες ακρόασεις ή εξειδικευμένες συναντήσεις μεταξύ της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών και δημόσιων αρχών. Οι ανταλλαγές αυτές πιθανόν να καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα και να μην συνδέονται συγκεκριμένα με μια τρέχουσα διαδικασία διαμόρφωσης πολιτικής.
3. Ο συνεργατικός διάλογος ενδείκνυται περισσότερο όπου υπάρχουν αμοιβαία συμφέροντα στη διαμόρφωση συγκεκριμένης πολιτικής και συχνά μπορεί να οδηγήσει σε μια κοινή σύσταση, στρατηγική ή νομοθεσία. Ένας τέτοιος μορφής διάλογος αποτελείται από κοινές, συχνές πολλές φορές και τακτικές συναντήσεις για την ανάπτυξη στρατηγικών σε θέματα κεντρικής πολιτικής που μπορεί να οδηγήσουν σε συμφωνηθέντα αποτελέσματα.
4. Ωστόσο, κατά το στάδιο της υιοθέτησης συγκεκριμένων νόμων ή πολιτικών θα πρέπει να ακολουθούνται *επίσημες διαδικασίες διαβούλευσης*.
5. Τέτοιες διαδικασίες απαιτούν μια *ειλικρινή, ανοικτή προσέγγιση σε ό,τι αφορά τη λήψη και μελέτη σχολίων και εισηγήσεων*. Ωστόσο, το τελευταίο απαιτεί καλή θέληση εκ μέρους των εμπλεκόμενων δημόσιων αρχών. Είναι αναγκαίο να αξιοποιήσουν εργαλεία - τόσο διαδικαστικά όσο και τεχνολογικά - που θα διασφαλίσουν ότι τα μέρη που επιθυμούν να λάβουν μέρος στη διαβούλευση θα μπορούν όντως να το πράξουν, αλλά και ότι θα είναι πρακτικά εφικτό να ληφθούν υπόψη οι διαφορετικές απόψεις που εκφράζονται από αυτά.

6. Για τη διασφάλιση της αποτελεσματικής συμμετοχής της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών είναι ιδιαίτερα σημαντικό να *αξιοποιηθούν οι ευκαιρίες που προσφέρουν τα διαδικτυακά εργαλεία*, τα οποία μπορούν να διευκολύνουν την πρόσβαση και τη χωρίς αποκλεισμούς συμμετοχή της.

3.2.4. Διευκόλυνση της συμμετοχής

1. Είναι επίσης αναγκαίο να *αναπτυχθούν η ικανότητα και οι δεξιότητες της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών να συμμετέχει* και να συμβάλλει στη διαμόρφωση πολιτικής, την ανάπτυξη έργων και την παροχή υπηρεσιών.
2. Επίσης, η σχέση μεταξύ δημόσιων αρχών και οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών μπορεί να ενισχυθεί μέσα από την *ανάπτυξη δομών που διευκολύνουν τη μεταξύ τους συνεργασία*, μέσα από τον προσδιορισμό προσώπων για σκοπούς επικοινωνίας σε Υπουργεία και τοπικές αρχές, συντονιστικές επιτροπές και εξειδικευμένες ομάδες εργασίας.

3.2.5. Ανατροφοδότηση

1. Η αποτελεσματική διαβούλευση απαιτεί επίσης *ανατροφοδότηση αναφορικά με τους λόγους για τους οποίους δεν έχουν υλοποιηθεί συγκεκριμένες προτάσεις*.

Η ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ: ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

4

2. Δεν θα πρέπει να ξεχνάμε ότι το δικαίωμα της ελευθερίας του συνεταιρίζεσθαι δυνάμει των διεθνών προτύπων διασφαλίζεται και από το Άρθρο 21 του Συντάγματος της Κυπριακής Δημοκρατίας. Η ανάγκη διασφάλισης της θέσης της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών και της αξιοποίησης των δυνατοτήτων της δεν αποτελεί συνεπώς μόνο διεθνή υποχρέωση, αλλά και συνταγματική δέσμευση.
2. *Έκαστος έχει το δικαίωμα να συνεταιρίζεσθαι μετ' άλλων περιλαμβανομένου του δικαιώματος ιδρύσεως συντεχνιών και προσχωρήσεως εις ταύτας προς προστασίαν των ιδίων αυτού συμφερόντων. Παρά τους κατά την τρίτην παράγραφον του παρόντος άρθρου περιορισμούς, ουδείς εξαναγκάζεται να προσχωρήσει εις οιονδήποτε συνεταιρισμόν ή να συνεχίσει να μετέχει αυτού ως μέλος.*
3. *Ουδείς άλλος περιορισμός επιβάλλεται επί της ασκήσεως των δικαιωμάτων τούτων πλην των υπό του νόμου καθοριζομένων, απολύτως δε αναγκαίων μόνον προς το συμφέρον της ασφαλείας της Δημοκρατίας ή της συνταγματικής τάξεως ή της δημοσίας ασφαλείας ή της δημοσίας τάξεως ή της δημοσίας υγείας ή των δημοσίων ηθών ή της προστασίας των δικαιωμάτων και ελευθεριών των ηγγυημένων υπό του παρόντος Συντάγματος εις παν πρόσωπο είτε το πρόσωπον τούτο μετέχει τοιαύτης συγκεντρώσεως ή είναι μέλος τοιούτου συνεταιρισμού, είτε ου.*
4. *Απαγορεύεται πας συνεταιρισμός έχων αντικείμενον ή δράσιν αντιθέτους προς την συνταγματική τάξιν.*
5. *Ο νόμος δύναται να υποβάλει εις περιορισμούς την άσκησιν των δικαιωμάτων τούτων υπό προσώπων ανηκόντων εις τα ενόηλους δυνάμεις, την αστυνομίαν ή την χωροφυλακίαν. [Άρθρο 21, Το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας].*
3. Ωστόσο, διαπιστώνεται από τις εκθέσεις και μελέτες, όπως αυτές που αναφέρονται πιο πάνω, ότι η οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών στην Κύπρο δεν έχει φτάσει ακόμη στο απόγειο της ανάπτυξής της παρά τις πρόσφατες θετικές εξελίξεις. Όντως, έχει μια σχετικά αδύναμη βάση. Στην κατάσταση αυτή συμβάλλουν διάφοροι παράγοντες, στους οποίους προστίθενται το περιορισμένο εύρος συμμετοχής στην οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών. Τα

τελευταία χρόνια, η κυπριακή Κυβέρνηση έχει επιδείξει πολιτική βούληση να βελτιώσει τον ρόλο της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών και να ενισχύσει τις δυνατότητές της στη χώρα με την λήψη συγκεκριμένων πολιτικών αποφάσεων.

Τα πιο κάτω συμπεράσματα συνάδουν με αυτά της έκθεσης του CSl του 2005, η οποία διαπιστώνει τα εξής: «Η οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών (...) είναι πραγματικά ιδιόμορφη, καθώς η συνηγορία, οι έννοιες της πολιτότητας και της κοινωνικής ανοχής βρίσκονται ακόμη σε διαδικασία ανάπτυξης σ' ένα νησί που απέκτησε την ανεξαρτησία του μόλις το 1960, πλήγηκε από ενδοκοινοτικές και διακοινοτικές συγκρούσεις, διαιρέθηκε από τον πόλεμο, και ακόμη προσπαθεί να βρει τρόπους οικοδόμησης ενός μέλλοντος με διαρκή ειρήνη για όλους τους κατοίκους του. Η Κυπριακή Δημοκρατία ήταν ένα πολιτειακό καθεστώς που δεν έγινε αρχικά αποδεκτό από την πλειοψηφία των πολιτών της και τα πολιτικά κόμματα χρειάστηκαν κάποιο χρόνο για να διαμορφωθούν ως κόμματα όπως τα γνωρίζουμε στις δυτικές δημοκρατίες. Όταν το κατάφεραν, κυριάρχησαν σε μεγάλο φάσμα της κοινωνικής ζωής. Όντως, η κυριαρχία της πολιτικής εξουσίας επί της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών, ιδιαίτερα, και της ευρύτερης κοινωνίας γενικότερα, είναι ζωτικής σημασίας για να κατανοήσουμε τη διαμόρφωση της πρώτης.»

Μια Αξιολόγηση της Οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών στην Κύπρο [Civicus, 2011]

Οι διάφοροι νόμοι δεν περιέχουν συγκεκριμένες πρόνοιες για τις νόμιμες πηγές εισοδήματος ή περιουσίας για οποιοδήποτε τύπο ΜΚΟ, ούτε και καθιερώνουν οποιαδήποτε προϋποθέσεις που να ρυθμίζουν την άμεση εμπλοκή τους σε οικονομικές δραστηριότητες. Ενώ αυτό υποδηλώνει μια αξιέπαινη φιλελεύθερη προσέγγιση, όπου οποιαδήποτε κατά τ' άλλα νόμιμη πηγή εισοδήματος μιας οργάνωσης είναι θεμιτή, στην πράξη τίθενται διάφοροι περιορισμοί. Οι περιορισμοί αυτοί επαφίενται στην απόλυτη διακριτική ευχέρεια των αξιωματούχων κατά την εγγραφή και, ιδιαίτερα, κατά την αίτηση για εξασφάλιση καθεστώτος φιλανθρωπικής οργάνωσης.

Η ρύθμιση μέσω της άσκησης διακριτικής ευχέρειας αντίκειται στο πνεύμα των απαιτήσεων της [Ευρωπαϊκής] Σύμβασης [των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου] και των συστάσεων του Συμβουλίου της Ευρώπης. Τα υψηλά επίπεδα διακριτικής ευχέρειας που ασκούν οι κυβερνητικοί φορείς στη ρύθμιση των ΜΚΟ στην Κύπρο είναι ίσως το πιο εκπληκτικό στοιχείο του συστήματος. Υπάρχουν παραδείγματα όπου κυβερνητικοί φορείς παρέλειψαν να αποκαλύψουν τα κριτήρια των ρυθμιστικών αποφάσεών τους. Υπήρξαν επίσης πολλά παραδείγματα κυβερνητικών φορέων που δεν ενεργούν με συνέπεια (...)

Αυτό παρακωλύει σε μεγάλο βαθμό την αποτελεσματικότητα του τομέα καθώς και τις σχέσεις του με την κυβέρνηση με διάφορους τρόπους, και κυρίως:

- διαβρώνει την εμπιστοσύνη τόσο του δημόσιου τομέα όσο και του τομέα των ΜΚΟ στην κυβέρνηση, γεγονός που ενδέχεται να οδηγήσει στην αντίληψη ότι λειτουργεί κατά τρόπο, αδιαφανή, απόμακρο, αναποτελεσματικό ή ακόμη και διεφθαρμένο,
- καθιστά αδύνατη την κατάρτιση του τομέα σε συμμόρφωση με τους κανονισμούς,
- εμποδίζει την αποτελεσματική διαβούλευση με τον τομέα αναφορικά με ρυθμίσεις και την ανάπτυξη της αυτορρύθμισης και των συνεταιρισμών σε θέματα ρύθμισης,
- καθιστά τις προσπάθειες συμμόρφωσης με τους κανονισμούς απρόβλεπτες, και συνεπώς πιο αναποτελεσματικές και δαπανηρές,
- διαβρώνει την εμπιστοσύνη του κοινού στον τομέα των ΜΚΟ, που μπορεί να θεωρηθεί ως μη ρυθμισμένος και ευάλωτος σε κατάχρηση,
- εμποδίζει την αποτελεσματική ανάπτυξη και εφαρμογή μιας κυβερνητικής στρατηγικής για τον τομέα,
- επιτρέπει την ύπαρξη μιας κουλτούρας ευνοιοκρατίας και διαφθοράς εντός της κυβέρνησης (θα πρέπει ωστόσο να δηλώσουμε ότι δεν επιδιώχθηκε ή διαπιστώθηκε τεκμηρίωση για τα πιο πάνω σε σχέση με τη ρύθμιση του τομέα των ΜΚΟ). [Ευρωπαϊκό Κέντρο Νομοθεσίας Μη Κερδοσκοπικών Οργανώσεων Έκθεση Αξιολόγησης του Νομικού και Ρυθμιστικού Πλαισίου που επηρεάζει τις ΜΚΟ στην Κυπριακή Δημοκρατία (2009)].

Οι ΜΚΟ έχουν ελεύθερη επικοινωνία με την κυβέρνηση αλλά οι ευκαιρίες για διάλογο είναι περιορισμένες. Ο διάλογος σε θέματα πολιτικής δεν αναφέρεται σε καμία νομοθεσία ή κατευθυντήριες γραμμές, ωστόσο το κάθε υπουργείο οργάνωσε πρόσφατα το δικό του δίκτυο ΜΚΟ με μέλη που εργάζονται προς υποστήριξη υπουργικών καθηκόντων. Επιπλέον, πριν από την υιοθέτηση νέας νομοθεσίας πραγματοποιείται δημόσια διαβούλευση, αλλά εξακολουθεί να μην αποτελεί προτεραιότητα όλων των Υπηρεσιών της κυβέρνησης, κι έτσι μερικές φορές η ευκαιρία για διάλογο δεν δημοσιοποιείται. Εν τούτοις υπάρχουν καλές πρακτικές όπως είναι το Υπουργείο Εργασίας, Προνοίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων το οποίο έχει συχνή Διαβούλευση και Επικοινωνία με το ΠΣΣΕ και ΜΚΟ. Επίσης λειτουργεί με διαφάνεια διαδικασία χορηγιών και σωστού έλεγχο των οικονομικών. Concord / Ανοικτό Φόρουμ για την Αποτελεσματικότητα της Ανάπτυξης της Οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών, Ευνοϊκό Περιβάλλον για την Οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών, προφίλ χώρας: http://www.concordeurope.org/documents/enablingenvironment/CyprusTemplate_Enabling%20Environment.pdf (2009)

4.1. Μια σχετικά αδύναμη βάση

1. Τα καλύτερα εδραιωμένα στοιχεία της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών στην Κύπρο εντοπίζονται στους επαγγελματικούς της συνδέσμους, τις πολιτιστικές, θρησκευτικές, αθλητικές οργανώσεις και Συμβούλια Κοινοτικού Εθελοντισμού καθώς και το συνδικαλιστικό κίνημα. Ωστόσο, άλλα στοιχεία μιας οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών - ιδιαίτερα αυτά που αφορούν τη συνηγορία για αλλαγές στη νομοθεσία και την πολιτική εκτός της πολιτικής διαδικασίας των κομμάτων - όχι μόνο είναι πιο αδύναμα αλλά ούτε και είναι πλήρως κατανοητά και δεν τυγχάνουν εκτίμησης από την κοινωνία στο σύνολό της.
2. Ο αριθμός των μελών της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών παραμένει πολύ περιορισμένος, με κάτι λιγότερο από το ένα πέμπτο του πληθυσμού να ανήκει σε κάποια τέτοια οργάνωση. Οι δημοφιλέστερες για τους πολίτες είναι οι επαγγελματικές, αθλητικές και συνδικαλιστικές οργανώσεις. Επίσης, τα επίπεδα εμπλοκής στην οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών πέραν των μελών είναι σχετικά χαμηλά, και οι εθελοντές που υποστηρίζουν τις δραστηριότητές τους αντιπροσωπεύουν μόλις το ένα όγδοο περίπου του πληθυσμού (12,5%) ενώ ο μέσος όρος για την Ευρωπαϊκή Ένωση είναι περίπου 29%. Ωστόσο, τα επίπεδα συμμετοχής είναι ιδιαίτερα χαμηλά στις φτωχότερες ομάδες, καθώς και ανάμεσα σε άτομα που ανήκουν σε εθνικές ή γλωσσικές μειονότητες ή ξένους εργάτες.
3. Το γεγονός ότι υπάρχουν περίπου 6.300 εγγεγραμμένα σωματεία και λέσχες δημιουργεί χωρίς αμφιβολία μια παραπλανητική εντύπωση σε ό,τι αφορά το μέγεθος της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών, αφού τα πλείστα είναι στην ουσία ανενεργά. Υπάρχουν επίσης 330 μη κερδοσκοπικές εταιρείες και κάτι περισσότερο από 400 φιλανθρωπικά ιδρύματα.
4. Ωστόσο, αυτοί που όντως συμμετέχουν στην οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών είναι συνήθως ιδιαίτερα δραστήριοι. Επίσης, το γεγονός ότι η βάση είναι αδύναμη δεν αναιρεί την πολύτιμη συμβολή της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών στη ζωή στην Κύπρο μέσω ενός μεγάλου φάσματος πρωτοβουλιών και δραστηριοτήτων που αναλαμβάνουν.

4.2. Σχετικοί παράγοντες

1. Η κατάσταση αυτή μπορεί να αποδοθεί σε διάφορους παράγοντες, όπως μεταξύ άλλων:
 - στην έλλειψη αναγνώρισης της συμβολής της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών
 - σε κάποιο βαθμό καχυποψίας προς την οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών
 - στη φύση του νομικού πλαισίου
 - στα προβλήματα εξασφάλισης χρηματοδότησης
 - στο μέγεθος της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών
 - στα όρια που δημιουργεί η ίδια η οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών ή/και κυβερνητικοί μηχανισμοί
 - στην περιορισμένη συμβολή επαγγελματιών στο τομέα αυτό.
2. Πολλές οντότητες οι οποίες, σε άλλες χώρες, θα αποτελούσαν μέρος της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών και δεν θα είχαν από τη φύση τους πολιτικές διασυνδέσεις - όπως ενώσεις φοιτητών, γυναικείες οργανώσεις και οργανώσεις νεολαίας - δεν εμπίπτουν σε αυτήν, καθώς οργανώνονται εντός συγκεκριμένων κομμάτων και συνεπώς διαμορφώνονται με βάση τους συγκεκριμένους στόχους του κόμματος που τις έχει ιδρύσει.
3. Επίσης, σημειώνεται παράλληλα μια έλλειψη αναγνώρισης της πιθανής συμβολής της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών και όλων όσων εργάζονται σε αυτές, είτε ως εθελοντές είτε ως έμμισθο προσωπικό. Αυτό ισχύει τόσο για τις οργανώσεις που παρέχουν υπηρεσίες όσο και για εκείνες που εργάζονται στον τομέα της πρόασης χωρίς να αποτελούν μέρος της πολιτικής διάρθρωσης των κομμάτων. Τα όσα επιτυγχάνει η οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών συχνά περνούν απαρατήρητα.
4. Κάποιες φορές εκφράζεται καχυποψία προς την οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών όταν αυτή παρέχει υπηρεσίες, στη θέση δημόσιων φορέων, παρά το ότι στόχος είναι η συμπλήρωση ή η ενίσχυση του ρόλου που διαδραματίζει ο δημόσιος τομέας. Ακόμη, συχνά εκφράζεται καχυποψία για τον τρόπο με τον οποίο η οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών αξιοποιεί τους χρηματικούς πόρους που διαθέτει, και η κατοχή σημαντικών κεφαλαιακών αποθεμάτων, αντί να εκλαμβάνεται ως απόδειξη συνετού οικονομικού προγραμματισμού, θεωρείται μη δικαιολογημένη.

Παράλληλα, η κατανόηση εκ μέρους του κοινού της λειτουργίας της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών, πέραν των φιλανθρωπικών ιδρυμάτων, θα βελτιωνόταν εάν δημοσίευαν τους λογαριασμούς τους και προέβαιναν σε δημόσιες αναφορές για τις δραστηριότητές τους, ακολουθώντας το παράδειγμα κάποιων από αυτές χωρίς να υπάρχει σχετική νομική υποχρέωση.

5. Το νομικό πλαίσιο για την ίδρυση της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών είναι επίσης απηχαιωμένο και αντικατοπτρίζει τον μεγάλο βαθμό ρύθμισης που ασκούσε μια αποικιοκρατική δύναμη. Ταυτόχρονα, ο νόμος δεν προωθεί την ίδρυση οργανώσεων που επιθυμούν την ανάληψη δραστηριοτήτων οι οποίες θα ήταν προς όφελος του κοινού γενικότερα ή σημαντικού τμήματός του, λόγω του περιορισμένου σήμερα εύρους των δραστηριοτήτων που θεωρούνται φιλανθρωπικές.
6. Όταν υπάρχει διαθέσιμη χρηματοδότηση για την οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών από δημόσιες πηγές, η πρόσβαση σε αυτήν συχνά περιορίζεται σε συγκεκριμένες οντότητες ή τα κριτήρια για τη λήψη της σχετικής απόφασης δεν είναι σαφή. Υπάρχει ανομοιογενής τρόπος από τις Υπηρεσίες του Κράτους στον τρόπο που δίνονται οι χορηγίες (το Υπουργείο Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων παρέχουν πρόγραμμα χορηγιών και ενίσχυσης λειτουργικών εξόδων ΜΚΟ, που γίνεται στη βάση μετρήσιμων κριτηρίων). Ταυτόχρονα, οι διαθέσιμες χορηγίες είναι συχνά πολύ περιορισμένες για να αξίζει τον κόπο η υποβολή αίτησης, που αποτελεί μια χρονοβόρα ενδεχομένως διαδικασία. Για παράδειγμα, η πρόσβαση σε διαρθρωτική χρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση ήταν μέχρι πρόσφατα περιορισμένη (έχει ξεπεραστεί το πρόβλημα αυτό) λόγω μιας αυτοεπιβληθείσας αλλά μη απαραίτητης απαίτησης όπως αντίστοιχο ποσοστό κεφαλαίων προέρχεται από την Κυβέρνηση, καθιστώντας σχεδόν ανέφικτη την υποβολή αιτήσεων από οργανώσεις στην Κύπρο, εφόσον σε όλα τα κυβερνητικά τμήματα παρατηρείται έλλειψη κεφαλαίων.
7. Επίσης, πολλές από τις χορηγίες που θα μπορούσαν να εξασφαλιστούν διατίθενται μόνο για κάλυψη των συγκεκριμένων εξόδων μεμονωμένων δραστηριοτήτων. Αυτό σημαίνει ότι οι βασικές προϋποθέσεις για τη λειτουργία μιας οργάνωσης δεν διασφαλίζονται, παρά την οποιαδήποτε συμβολή των δραστηριοτήτων σε αυτές. Ως εκ τούτου, περιορίζεται αναπόφευκτα η δυνατότητα επίτευξης βιωσιμότητας για την οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών.

8. Δεν αποτελεί έκπληξη το γεγονός ότι μεμονωμένες δομές της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών, εκτός εκείνων που είναι ιδιαίτερα δημοφιλείς, είναι συχνά μικρής εμβέλειας και υπάρχει η τάση αλληλοεπικάλυψης των προσπαθειών. Το τελευταίο αντανακλά την αδιαμφισβήτητη ελευθερία του καθενός να αποφασίζει ποιες οντότητες επιθυμεί να ιδρύσει και σε ποιες επιθυμεί να ανήκει. Ωστόσο, ενδέχεται να αποδυναμώνει τον αντίκτυπο που μπορούν να έχουν οι εν λόγω οργανώσεις λόγω της έλλειψης δύναμης που θα προερχόταν από μια ευρύτερη βάση και, ως εκ τούτου, μπορεί να μην είναι σε θέση να επιδιώξουν τους στόχους τους σε μεγάλη κλίμακα. Συγκεκριμένα, το περιορισμένο μέγεθος μπορεί να συνεπάγεται ότι δεν μπορούν να προσελκύσουν την απαραίτητη χρηματοδότηση, εφόσον πιθανόν να παρατηρείται έλλειψη εμπιστοσύνης στην ικανότητά τους να διαχειριστούν έργα που θα ήθελαν να αναλάβουν.
9. Παρά το ότι ο εθελοντισμός αποτελεί ζωτικής σημασίας στοιχείο στην οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών, δεν αποτελεί πάντοτε επαρκή βάση για να λειτουργεί αυτή αποτελεσματικά. Σε πολλές περιπτώσεις, οι αξιέπαινες προσπάθειες των εθελοντών μπορούν να αξιοποιηθούν στον καλύτερο δυνατό βαθμό και από άτομα με οργανωτικές ικανότητες που εργάζονται υπό συνθήκες πλήρους απασχόλησης. Επίσης, η προώθηση των πρωτοβουλιών όσων ιδρύουν οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών συχνά απαιτεί επαγγελματικές δεξιότητες που μπορούν να εξευρεθούν καλύτερα μέσα από την πρόσληψη κατάλληλα προσοντούχων επαγγελματιών.
10. Η πρόσληψη τέτοιων επαγγελματιών είναι ωστόσο προβληματική για τρεις τουλάχιστον λόγους. Πρώτον, δεν υπάρχουν πάντοτε αρκετοί υποψήφιοι με τις απαραίτητες δεξιότητες. Δεύτερον, πιθανόν να μην υπάρχουν τα απαραίτητα κεφάλαια για πρόσληψη των ατόμων που διαθέτουν τα κατάλληλα προσόντα. Τρίτον, ίσως να μην είναι δημοφιλής η ιδέα της χρήσης πόρων για αυτό τον σκοπό, καθώς το κοινό δεν κατανοεί πραγματικά τον σημαντικό ρόλο των προσοντούχων επαγγελματιών στην επίτευξη στόχων που κατά τα άλλα υποστηρίζει.

4.3. Περιορισμένο πεδίο συμμετοχής

1. Οι διευθετήσεις για τη συμμετοχή της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών χρειάζονται να ενδυναμωθούν. Η διοργάνωση κατά διαστήματα, ημερών δημόσιας διαβούλευσης με το ευρύ κοινό, οι οποίες έχουν ως στόχο να φέρουν την Κυβέρνηση πιο κοντά στην κοινωνία και στους ανθρώπους αποτελούν μια πρόσφατη θετική εξέλιξη. Γενικά, θα πρέπει η πρακτική γενικών συζητήσεων με την οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών σε ό,τι αφορά τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να αναπτυχθεί πολιτική, να γίνεται ικανοποιητικά και με τις οργανώσεις εκείνες που διαθέτουν εμπειρία ως πάροχοι υπηρεσιών. Επίσης, παρατηρείται κάποιες φορές έλλειψη εκτίμησης της εποικοδομητικής συμβολής της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών στη διαμόρφωση πολιτικής. Μια κατάλληλη διαδικασία διαβούλευσης οδηγεί σε καλύτερο αποτέλεσμα και είναι προς όφελος όλων των εμπλεκόμενων μερών.
2. Οι περιπτώσεις στις οποίες απαιτείται διά νόμου η διαβούλευση με την οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών είναι περιορισμένες. Σε πολλές περιπτώσεις, αυτές αφορούν μόνο τη διαβούλευση με ορισμένες οργανώσεις. Συνεπώς, οι εν λόγω πρόνοιες σίγουρα δεν περιλαμβάνουν τα πάντα και, το σημαντικότερο, η ύπαρξή τους αποκλείει τη δυνατότητα να ληφθούν υπόψη οι εξελίξεις μετά την υιοθέτησή τους και συνεπώς δεν υπάρχει απαίτηση για διαβούλευση με οργανώσεις οι οποίες μπορεί σήμερα να έχουν πολύ μεγαλύτερη συνάφεια με το υπό συζήτηση θέμα.
3. Δυστυχώς, δεν ακολουθείται γενική πρακτική ανατροφοδότησης επί των εισηγήσεων που προέρχονται από την οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών, έτσι ώστε να γίνονται κατανοητοί οι λόγοι για τους οποίους δεν υλοποιούνται και οι οποίοι μπορεί να είναι καθ' όλα βάσιμοι.
4. Μια πρόσφατη εξαίρεση στα πιο πάνω αφορά τις διευθετήσεις για διαβούλευση σε θέματα Ευρωπαϊκής Ένωσης, που δίνει τη δυνατότητα στις ίδιες τις ενδιαφερόμενες οργανώσεις να εγγραφούν για σκοπούς διαβούλευσης [http://ec.europa.eu/yourvoice/index_en.htm]. Πρόκειται, ωστόσο, για μια διαδικασία που οργανώνεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Επίσης, οι διευθετήσεις αυτές περιέχουν πρόνοια για οργάνωση των απαντήσεων, ώστε να υπάρχει μια σαφέστερη ένδειξη των ανησυχιών και εισηγήσεων που περιέχονται στις διάφορες υποβολές για το συγκεκριμένο υπό συζήτηση θέμα.

4.4. Εμπόδια

1. Παρά το ότι η έλλειψη ενισχυμένης συμμετοχής και αναγνώρισης αποτελούν δυσκολίες που αντιμετωπίζει η οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών και όσοι εμπλέκονται σε αυτή, θα πρέπει να σημειωθεί ότι περιστασιακά υπάρχουν και άλλα εμπόδια ή αποθαρρύνονται με άλλον τρόπο από το να συνεχίσουν το έργο και τη δράση τους.

4.5. Θετικές εξελίξεις

2. Ωστόσο, πέραν των διευθετήσεων για διαβούλευση επί ζητημάτων που αφορούν την Ευρωπαϊκή Ένωση, υπάρχουν και άλλες θετικές εξελίξεις σε ό,τι αφορά την οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών στην Κύπρο.
 3. **Πρώτον**, η ευκαιρία για εθελοντισμό και τον ενεργό πολίτη ενθαρρύνεται και διευκολύνεται μέσα από διάφορες πρωτοβουλίες.
 - 3.1. Αυτές περιλαμβάνουν, υπό την αιγίδα του Γραφείου Επίτροπου Εθελοντισμού και Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων, την προαγωγή του εθελοντισμού και του ενεργού πολίτη στα σχολεία με την εφαρμογή του εγχειριδίου για εκπαιδευτικούς, την υιοθέτηση του *Χάρτη των «Δικαιωμάτων και Ευθυνών των Εθελοντών»* που αποσκοπεί στη βελτίωση των συνθηκών στις οποίες εργάζονται οι εθελοντές, τη λειτουργία, στη Λάρνακα και στη Λευκωσία, τα «Σπίτια των Εθελοντών», που παρέχουν διευκολύνσεις για τη λειτουργία εθελοντικών και μη κυβερνητικών οργανώσεων και τις προσπάθειες προαγωγής της αναγνώρισης των δεξιοτήτων που έχει αποκτήσει ο πολίτης μέσα από την εθελοντική του δράση.
 - 3.2. Επίσης, το Παγκύπριο Συντονιστικό Συμβούλιο Εθελοντισμού (ΠΣΣΕ), καταβάλλει, εδώ και πολλά χρόνια, διάφορες προσπάθειες για προώθηση της συμμετοχικότητας. Συγκεκριμένα, διοργανώνει κάθε χρόνο τη Βουλή των Γερόντων και τη Σύνοδο της Κοινωνίας των Πολιτών. Και τα δύο σώματα αποτελούνται από 56 μέλη. Στο πρώτο, οι εκπρόσωποι, ηλικίας 63 ετών και άνω, προέρχονται από παγκύπριες οργανώσεις που ασχολούνται με θέματα τρίτης ηλικίας ενώ στο δεύτερο από εθελοντικές/μη κυβερνητικές οργανώσεις. Και οι δύο σύνοδοι πραγματοποιούνται στην παρουσία της νομοθετικής και εκτελεστικής εξουσίας και άλλων παρατηρητών. Γενικότερος στόχος της Βουλής των Γερόντων είναι να αναδείξει τη συμβολή των ηλικιωμένων στην κοινωνία

και να προωθήσει δεσμούς αλληλεγγύης μεταξύ των γενεών ενώ η Σύνοδος της Κοινωνίας των Πολιτών έχει ως στόχο να δώσει «φωνή» στην οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών, να εντοπίσει και να δώσει λύσεις στα προβλήματά της. Ένα από τα επιτεύγματα της δεύτερης Συνόδου της Κοινωνίας των Πολιτών ήταν η υιοθέτηση της Εθνικής Διακήρυξης για τον Εθελοντισμό, η οποία στοχεύει στην προώθηση της ενεργούς συμμετοχής και στην υποστήριξη της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών. Ακόμη, η Βουλή των Αντιπροσώπων, υπό την αιγίδα του Προέδρου της, πραγματοποιεί ετήσιες συνόδους στις οποίες συζητούνται θέματα που απασχολούν τους ηλικιωμένους. Τα θέματα που περιλαμβάνονται στην ημερήσια διάταξη αυτών των συνόδων βασίζονται σε εκθέσεις που ετοιμάζουν οι Επιτροπές Υγείας και Ευημερίας της Βουλής των Γερόντων σε διαβούλευση με τις αρμόδιες τακτικές Κοινοβουλευτικές Επιτροπές. Ακόμη, το Υπουργείο Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων συνεργάζεται στενά με το ΠΣΣΕ για περισσότερο από δύο δεκαετίες.

- 3.3. Η Παγκύπρια Συντονιστική Επιτροπή Προστασίας και Ευημερίας του Παιδιού (ΠΣΕΠΕΠ) διοργανώνει από το 2001 τη Βουλή των Παιδών, υπό την αιγίδα του Προέδρου της Βουλής των Αντιπροσώπων. Στόχος της η προαγωγή της ενεργούς συμμετοχής των νέων. Η Βουλή των Παιδών συζητά θέματα που απασχολούν τους νέους στη βάση εκθέσεων που έχουν ετοιμάσει τα παιδιά μέλη της, με τη βοήθεια των διαφόρων Κοινοβουλευτικών Επιτροπών.
- 3.4. Ακόμη, ο Οργανισμός Νεολαίας Κύπρου οργάνωσε Συνάδους για τη Νεολαία, και καθόρισε την Εθνική Στρατηγική για τη Νεολαία.
4. **Δεύτερον**, έχει αρχίσει η διαδικασία αντικατάστασης του Νόμου περί Αγαθοεργών Ιδρυμάτων, ενώ έχει τροποποιηθεί ο Νόμος περί Σωματείων και Ιδρυμάτων, έτσι ώστε να στοχεύει στην παροχή ενός πιο σύγχρονου πλαισίου ίδρυσης, λειτουργίας και οικονομικής διαφάνειας της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών και ταυτόχρονα καταργεί τον περί Εγγραφής Λεσχών Νόμο. Νόμος.
5. **Τρίτον**, έχει θεσμοθετηθεί η «Ημέρα Δημόσιας Διαβούλευσης», υπό την αιγίδα του Γραφείου του Επίτροπου Εθελοντισμού και ΜΚΟ. Κατά τη διάρκεια των ημερών αυτών οργανώνεται μεγάλος αριθμός εκδηλώσεων διαβούλευσης όπου η οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών και μεμονωμένοι πολίτες έχουν συναντήσεις με τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, Υπουργεία και διάφορα κυβερνητικά τμήματα.

6. **Τέταρτον**, ο πρόσφατος καθορισμός συγκεκριμένων σημείων επαφής εντός Υπουργείων και άλλων κυβερνητικών φορέων παρέχει σήμερα μια βάση για ανάπτυξη των σχέσεών τους με την οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών.
7. **Πέμπτον**, το Υπουργείο Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος, προάγει τον διάλογο με κοινωνικές ομάδες και άτομα σε τοπικό επίπεδο και διεξάγει δημόσιες διαβουλεύσεις για όλα τα νομοσχέδια που εμπίπτουν στην αρμοδιότητά του.
8. **Έκτον**, η ενθάρρυνση δημιουργίας Επιτροπής Δημόσιας Διαβούλευσης, Νεολαίας, ΜΚΟ και Ενεργούς Πολιτικότητας εντός κάθε τοπικής διοικητικής αρχής, με στόχο την ενθάρρυνση της συμμετοχής στη λήψη αποφάσεων, προάγεται στα πλαίσια της μεταρρύθμισης της τοπικής αυτοδιοίκησης.
9. **Έβδομον**, έχουν καταγραφεί κάποιες περιπτώσεις συνεργασίας μεταξύ διαφορετικών δομών της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών, οι οποίες έχουν αναγνωρίσει ότι τα κοινά τους συμφέροντα θα μπορούσαν να προωθηθούν πιο αποτελεσματικά μέσω της συνεργασίας. Επίσης, αριθμός οργανώσεων και δικτύων έχουν ιδρυθεί συγκεκριμένα για διευκόλυνση της συνεργασίας αυτής.
10. **Τέλος**, η Κύπρος έχει κυρώσει τη Σύμβαση για την Πρόσβαση στις Πληροφορίες, τη Συμμετοχή του Κοινού στη Λήψη Αποφάσεων και την Πρόσβαση στη Δικαιοσύνη για Περιβαλλοντικά Θέματα (Σύμβαση του Άαρους) και έχει ως εκ τούτου αναλάβει ένα ευρύ φάσμα δεσμεύσεων που στοχεύουν στη διασφάλιση της συμμετοχής του κοινού σε σχέδια, προγράμματα, πολιτικές και νομοθεσία για το περιβάλλον.

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΒΟΛΗΣ ΤΗΣ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

5

1. Υπάρχουν έξι προκλήσεις που θα πρέπει να αντιμετωπιστούν ώστε να μπορέσει να αξιοποιηθεί πλήρως η συμβολή της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών στην Κύπρο:
 - καθιέρωση μιας πιο θετικής αντίληψης της αξίας της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών
 - ανάπτυξη ενός σύγχρονου νομοθετικού πλαισίου
 - εξασφάλιση επαρκούς πρόσβασης σε πόρους για την οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών
 - ανάπτυξη των ικανοτήτων της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών
 - προαγωγή της συμμετοχής της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών
 - διασφάλιση της πρόσβασης της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών στη δικαιοσύνη.

2. Δεν υπάρχει σειρά προτεραιότητας σε ό,τι αφορά την αντιμετώπιση των προκλήσεων αυτών εφόσον διασυνδέονται με πολλαπλούς τρόπους και δεν αρκεί η αντιμετώπιση ενός ή δύο μόνο. Συνεπώς, ένα σύγχρονο νομικό πλαίσιο δεν αποτελεί από μόνο του εγγύηση για μια πιο θετική αντίληψη της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών ή την απλόχερη διάθεση πόρων για τις δραστηριότητές της. Κατά παρόμοιο τρόπο, η προαγωγή της συμμετοχής της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών ενδέχεται να μην αρκεί αν όσοι εργάζονται για τις οργανώσεις τους δεν διαθέτουν την ικανότητα να αξιοποιήσουν τις ευκαιρίες που τους δίνονται. Είναι, ως εκ τούτου, σημαντικό να υπάρχει μια ολοκληρωμένη προσέγγιση ώστε να διασφαλιστεί ότι η συμβολή της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών θα είναι ουσιαστική.

5.1. Βελτίωση των γενικότερων αντιλήψεων

1. Είναι σαφές ότι η αξία της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών και ο τρόπος με τον οποίο λειτουργεί δεν τυγχάνουν σωστής κατανόησης, τόσο εντός των κυβερνητικών δομών όσο και από το ευρύτερο κοινό.
2. Χωρίς αμφιβολία, η απουσία μιας θετικής αντίληψης για την αξία της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών πηγάζει από διάφορους παράγοντες.

3. **Πρώτον**, παρά το ότι το κοινό διατηρεί κάποιες επαφές με την οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών, είτε ως δικαιούχοι είτε ως εθελοντές, αυτό συμβαίνει σε πολύ περιορισμένη κλίμακα, με αποτέλεσμα να μην έχει εικόνα του έργου που επιτελούν αυτές οι οργανώσεις και του οφέλους που μπορεί να αποκομίσει μέσα από μια συνεργασία μαζί τους. Επίσης, το κοινό ενδέχεται να συγχέει, εσφαλμένα κάποιες φορές, την οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών με πολιτικά κόμματα ή την κυβέρνηση, γεγονός που μπορεί να λειτουργήσει ως αντικίνητρο για τη συμμετοχή του.
4. **Δεύτερον**, η έλλειψη συνειδητοποίησης του τι μπορεί να προσφέρει η οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών ενισχύεται από αρνητικές εμπειρίες και αναφορές των δραστηριοτήτων των οργανώσεων αυτών, είτε ως αποτέλεσμα παρελήφθησης για το πώς αναλαμβάνονται είτε, σε μεμονωμένες περιπτώσεις, της ύπαρξης προβλήματος. Σε πολλές περιπτώσεις ενδέχεται να μην εκτιμάται το γεγονός ότι η οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών αποτελεί πρωτοβουλίες που προέρχονται από τον ίδιο τον πληθυσμό της Κύπρου και δεν επιβάλλονται από εξωτερικές επιρροές. Ως αποτέλεσμα αυτού δημιουργείται λανθασμένη εικόνα η οποία μπορεί να ενισχύεται και από αρνητικές εμπειρίες ή/και αναφορές, χωρίς να υπάρχει το ανάλογο αντιστάθμισμα των πολλών θετικών επιτευγμάτων που προκύπτουν μέσα από την ίδρυση συγκεκριμένων οργανώσεων της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών, καθώς δεν υπάρχει άμεση έκθεση σε αυτές ή γιατί δεν θεωρείται ότι αξίζει να αναφερθούν, και η κάλυψη από τα μέσα ενημέρωσης είναι είτε μηδαμινή είτε πολύ περιορισμένη.
5. Υπάρχουν διάφοροι τρόποι αντιμετώπισης των παραγόντων αυτών.
6. **Αρχικά**, σημειώνεται σαφώς η ανάγκη για *εκπαίδευση όσων εργάζονται σε κυβερνητικές δομές* σε όλα τα επίπεδα αναφορικά με τον τρόπο με τον οποίο λειτουργεί η οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών, τη συμβολή που έχει και μπορεί να έχει και τα πλεονεκτήματα που προκύπτουν από τη συνεργασία μαζί με ή μέσω της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών και αντιλάντας από την εμπειρογνωμοσύνη τους. Η εκπαίδευση αυτή θα πρέπει να προσαρμόζεται κατάλληλα στις συγκεκριμένες ευθύνες διαφόρων κυβερνητικών δομών - περιλαμβανομένων των τοπικών αρχών - καθώς ο τρόπος με τον οποίο μπορούν να επωφεληθούν από τη συνεργασία τους με την οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών διαφοροποιείται με βάση τις ευθύνες αυτές.

7. **Δεύτερον**, η Κυβέρνηση θα πρέπει να επιδιώξει την *προαγωγή της καλύτερης κατανόησης κι εκτίμησης της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών από το κοινό τονίζοντας παράλληλα τη διακριτή φύση του από όλες τις κυβερνητικές δομές*. Αυτό μπορεί, εν μέρει, να επιτευχθεί μέσα από προσπάθειες εστίασης της προσοχής στον ρόλο που διαδραματίζει η οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών, ιδιαίτερα στις περιπτώσεις όπου η Κυβέρνηση και οι τοπικές αρχές συνεργάζονται μαζί τους ή παρέχουν χρηματοδότηση ή άλλη υποστήριξη στις δραστηριότητές τους. Μπορεί ακόμη να επιτευχθεί μέσα από τη δημόσια αναγνώριση της συγκεκριμένης συμβολής της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών ή ατόμων που εργάζονται σε αυτές ή μαζί με αυτές. Σε όλες τις περιπτώσεις, θα είναι σημαντικό να παρουσιαστούν οι τρόποι με τους οποίους ο ρόλος που διαδραματίζει η οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών εξυπηρετεί τα συμφέροντα και τους προβληματισμούς των ανθρώπων της Κύπρου και δεν πρέπει να θεωρείται βάρος για το Κράτος.
8. **Τρίτον**, η Κυβέρνηση θα μπορούσε να ενισχύσει τις υφιστάμενες προσπάθειές της να *ενθαρρύνει τη συνεργασία με την οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών*, είτε μέσω του εθελοντισμού είτε με άλλους τρόπους συμμετοχής στις δραστηριότητες αυτών. Εν μέρει, αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσα από τη διάδοση πληροφοριών για τις δυνατότητες μιας τέτοιας συνεργασίας και τα οφέλη που προκύπτουν για όλους τους κατοίκους της Κύπρου. Ωστόσο, είναι επίσης σημαντικό να γίνουν περισσότερα ώστε να *παρουσιαστούν τα οφέλη* για εκείνους που συμμετέχουν στην οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών. Παρά το ότι τα οφέλη αυτά πολλές φορές δεν είναι χειροπιαστά, και πηγάζουν από την προσωπική εκπλήρωση που προσφέρει η θετική συμβολή στη ζωή των άλλων, είναι αναγκαίο να ενισχυθούν και να εισηγηθούν οι προσπάθειες που έχουν αρχίσει ώστε να αναδειχθεί η απόκτηση ή ανάπτυξη των δεξιοτήτων που μπορούν να προκύψουν από μια τέτοια συμμετοχή. Δεδομένου ότι οι δεξιότητες που αποκτούνται ή αναπτύσσονται με τον τρόπο αυτό μπορούν γενικά να εφαρμοστούν και σε άλλες δράσεις - ιδιαίτερα στην απασχόληση - αυτό πρέπει να τύχει πιο *επίσημης αναγνώρισης* και να λαμβάνεται υπόψη στις αποφάσεις πρόσληψης και προαγωγών.
9. **Τέλος**, κάποιες οργανώσεις της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών θα μπορούσαν χωρίς αμφιβολία να κάνουν περισσότερα για να *προάγουν την κατανόηση* εκ μέρους του κοινού της δικής τους συμβολής, τη λογική της ίδρυσής τους και τη διακριτή

τους φύση από κυβερνητικές δομές. Αυτό μπορεί, εν μέρει, να επιτευχθεί μέσα από τη δημοσιοποίηση των δραστηριοτήτων, της χρηματοδότησης και των λογαριασμών τους, και την ετοιμότητά τους να απαντήσουν σε ερωτήσεις του κοινού και των μέσων ενημέρωσης, καθώς και τη δημιουργία ιστοσελίδων που μπορούν να επεξηγήσουν ποιοι είναι, τι κάνουν, πώς λειτουργούν και ποιοι επωφελούνται της δράσης τους και πώς μπορεί κάποιος να συμμετάσχει. Σημαντικός αριθμός της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών ήδη λειτουργεί με τον τρόπο αυτό. Κρίνεται ότι η μίμηση της πρακτικής που ακολουθείται και από άλλους θα συμβάλει στη μείωση των εσφαλμένων αντιλήψεων γύρω από τη φύση της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών. Η ενδεχόμενη συνεργασία και επικοινωνία μεταξύ της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών και όσων εμπλέκονται σε συγκεκριμένες δραστηριότητες με σκοπό την καλύτερη ενημέρωση και κατανόηση αναφορικά με το φάσμα των δραστηριοτήτων που αναλαμβάνονται ενδέχεται να διευκολύνει τη συμμετοχή ολοένα και περισσότερων πολιτών σε οργανώσεις που τους ενδιαφέρουν περισσότερο. Σε σχέση με τα πιο πάνω, η τήρηση κάποιας μορφής κώδικα δεοντολογίας θα μπορούσε να αποτελεί μια χρήσιμη, αλλά όχι απαραίτητη, πρωτοβουλία. Ωστόσο, η διατύπωση και υιοθέτηση ενός τέτοιου κώδικα είναι ένα θέμα που αφορά την κάθε ξεχωριστή δομή της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών.

10. Η Κυβέρνηση θα πρέπει ως εκ τούτου:

- α) να διασφαλίσει ότι όλοι οι Κυβερνητικές Υπηρεσίες θα εκτιμήσουν πλήρως τη συμβολή της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών τόσο γενικά όσο και εντός των συγκεκριμένων τομέων της αρμοδιότητάς τους,
- β) να αναγνωρίσει ξεκάθαρα και θετικά τη συμβολή της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών στα συμφέροντα του λαού της Κύπρου και αλλού,
- γ) να δημοσιοποιήσει τους τρόπους με τους οποίους είναι δυνατή η εμπλοκή σε δραστηριότητες της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών, και
- δ) να καθιερώσει ένα σχέδιο αναγνώρισης δεξιοτήτων που είναι δυνατό να αποκτηθούν μέσω της εμπλοκής σε δράσεις της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών.

11. Η οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών θα πρέπει ως εκ τούτου:

- α) να διαδίδει πιο ευρέως και πιο τακτικά πληροφορίες για τις δράσεις της και τι επιτυγχάνεται μέσα από αυτές, και
- β) να διατυπώσει με μεγαλύτερη σαφήνεια τα δεοντολογικά πρότυπα με τα οποία συμμορφώνεται και πώς εποπτεύεται η εφαρμογή τους.

5.2. Ανάπτυξη ενός σύγχρονου νομικού πλαισίου

1. Το σημερινό περιβάλλον στο οποίο λειτουργεί η οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών περιλαμβάνει ένα απηρχαιωμένο νομικό πλαίσιο κι ένα επαχθές ρυθμιστικό καθεστώς, το οποίο επιπλέον δεν αναγνωρίζει επαρκώς την αξία της στο να θέτει τις δημόσιες αρχές προ των ευθυνών τους και δεν διασφαλίζει ότι οι απειλές δεν μπορούν να γίνονται ανεκτές.
2. Όπως έχει ήδη σημειωθεί, το νομικό πλαίσιο βρίσκεται σήμερα υπό αναθεώρηση και επίκεινται προτάσεις για τη μεταρρύθμισή του. Κατά την οριστικοποίηση των προτάσεων αυτών, θα είναι σημαντικό να διασφαλιστεί ότι η ίδρυση μορφών της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών θα είναι σχετικά εύκολη - διατηρώντας την ευελιξία επιλογής μεταξύ των υφιστάμενων μορφών (σύνδεσμοι, ιδρύματα και μη κερδοσκοπικές εταιρείες) - και ότι οποιαδήποτε εμπόδια που τίθενται εξυπηρετούν το πραγματικό δημόσιο συμφέρον. Επίσης, είναι αναγκαία η εισαγωγή μιας πολύ ευρείας έννοιας του όρου «δημόσιο συμφέρον» από αυτήν που ισχύει δυνάμει των δικαστικών αποφάσεων σε σχέση με τον Νόμο περί Φιλανθρωπικών Ιδρυμάτων, εφόσον ως έχει σήμερα αποκλείει την επιδίωξη πολλών συμφερόντων Εξέχουσας σημασίας για τον πληθυσμό της Κύπρου. Μια ευρεία έννοια του όρου - η οποία θα ορίζεται ρητώς στη νέα νομοθεσία - θα επέτρεπε στους ενδιαφερόμενους φορείς να προσεγγίσουν την αναγκαία οικονομική υποστήριξη για να προωθήσουν τους στόχους τους και να εξυπηρετήσουν το δημόσιο συμφέρον, χωρίς να σφετερίζονται με οποιονδήποτε τρόπο τον ρόλο της κυβέρνησης. Σημειώνεται ότι - η έννοια «δημόσιο συμφέρον» θα πρέπει να οριστεί στη νομοθεσία με αντικειμενικό τρόπο, έτσι ώστε ο προσδιορισμός εκείνων που απολαμβάνουν το συγκεκριμένο καθεστώς να μην εσφαλθεί στη διακριτική ευχέρεια κανενός. Επιπλέον, ο νόμος θα πρέπει να καθορίζει συγκεκριμένα τα πλεονεκτήματα που θα απολαμβάνουν οι οντότητες που έχουν το καθεστώς της κοινής ωφελείας, ώστε να αιτιολογείται σαφώς η επιδίωξη ενός τέτοιου καθεστώτος.

3. Ωστόσο, η *μεταρρύθμιση του νομικού πλαισίου* για την ίδρυση της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών αποτελεί μόνο το σημείο αφετηρίας για τη δημιουργία ενός ευνοϊκού περιβάλλοντος. Πέραν της διασφάλισης πρόσβασης σε πόρους, που συζητείται εκτενέστερα στην επόμενη υποενότητα, είναι αναγκαίο η οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών να έχει την ικανότητα να προωθήσει τους στόχους της και να προστατεύεται επαρκώς.
4. Συγκεκριμένα, κρίνεται σημαντική η *αναθεώρηση της σημερινής ρυθμιστικής δομής* ώστε να μην είναι *αδικοιολόγητα απαιτητική*. Όλες οι απαιτήσεις θα πρέπει επίσης να λαμβάνουν υπόψη το μέγεθος της οντότητας και τα κεφάλαια που διαχειρίζεται. Επίσης, είναι αναγκαίο να λαμβάνεται υπόψη ότι οι ρυθμιστικές απαιτήσεις συνεπάγονται κόστος και για την Κυβέρνηση, το οποίο δεν θα πρέπει να είναι μεγαλύτερο από τα οφέλη που προκύπτουν. Η απαίτηση για δημοσίευση λογαριασμών, για παράδειγμα, θα μπορούσε να έχει μεγαλύτερο αποτέλεσμα ως προς τη διασφάλιση της ορθής χρήσης των κεφαλαίων από την απαίτηση για έλεγχο από ένα δημόσιο φορέα.

5. Η Κυβέρνηση θα πρέπει ως εκ τούτου:

- α) να οριστικοποιήσει την εκπόνηση ενός νέου νομοθετικού πλαισίου για την οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών, που θα ευθυγραμμίζεται πλήρως με τα διεθνή πρότυπα, και
- β) να αναθεωρήσει όλες τις ρυθμιστικές απαιτήσεις που αφορούν τις δράσεις της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών, ώστε να διασφαλιστεί ότι θα λαμβάνουν υπόψη τις διάφορες ικανότητες και πόρους των εν λόγω συγκεκριμένων οργανώσεων.

5.3. Διασφάλιση πρόσβασης σε πόρους

1. Η πρόσβαση σε χρηματοδότηση και άλλες μορφές πόρων αποτελεί απαραίτητο στοιχείο ενός ευνοϊκού περιβάλλοντος. Ωστόσο, αυτό δεν εξαρτάται μόνο από το τι μπορούν να παρέχουν η Κυβέρνηση και οι τοπικές αρχές, αλλά και από το τι μπορεί να εξασφαλίσει η οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών από άλλες δομές.
2. Όντως, το τελευταίο είναι ιδιαίτερα σημαντικό καθώς η *παροχή πόρων από ιδιώτες και οντότητες* αποτελεί βασικό χαρακτηριστικό της καλής λειτουργίας της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών. Δυστυχώς, όπως έχει διαπιστωθεί πιο πάνω, το σημερινό νομικό

και ρυθμιστικό πλαίσιο στην Κύπρο δεν προάγει ιδιαίτερα την εξασφάλιση πρόσβασης εκ μέρους της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών στους πόρους που απαιτεί. Παρόλα αυτά, αυτή η κατάσταση μπορεί να διορθωθεί μέσα από τη λήψη διαφόρων μέτρων.

3. Είναι επίσης αναγκαίο να αναγνωριστεί ότι η οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών μπορεί να εξασφαλίσει εισόδημα μέσα από τη διεξαγωγή οικονομικών δραστηριοτήτων διαφόρων μορφών, όπως είναι η πώληση αγαθών και η παροχή υπηρεσιών, αλλά στο παρόν στάδιο η εξουσιοδότηση που παρέχει ο νόμος για τέτοιου είδους δραστηριότητες είναι πολύ περιορισμένη. Σε αντίθεση με τα διεθνή πρότυπα, επικρατεί μερικές φορές η αντίληψη ότι η ανάληψη οικονομικών δραστηριοτήτων είναι κατά κάποιον τρόπο ασυμβίβαστη με το μη κερδοσκοπικό καθεστώς τους ενώ θα έπρεπε στο επίκεντρο της προσοχής να είναι οι τρόποι χρήσης του παραγόμενου εισοδήματος. Επίσης, εκφράζεται από κάποιους ο φόβος ότι η εξουσιοδότηση τέτοιων δραστηριοτήτων θα αποβεί εις βάρος των εμπορικών οργανισμών, ωστόσο αυτό δεν πρόκειται να συμβεί αν δραστηριότητες υπό τη μορφή υπηρεσιών διασυνδεθούν με τους στόχους των εμπλεκόμενων, αν εφαρμοστεί η προϋπόθεση για μη διανομή των κερδών και δεν υπάρχει κανένα πλεονέκτημα όπως απαλλογία από τον ΦΠΑ. Σημειώνεται ειδικότερα η ανάγκη να διασφαλιστεί δυνατότητα αυτή στο Νόμο περί Ιδιωτικών Οργανισμών Κοινής Ωφελείας και σε συναφή νομοθεσία που αναμένεται να αντικαταστήσει τον ισχύοντα Νόμο περί Αγαθοεργών Ιδρυμάτων.
4. Η ικανότητα της ίδιας της Κυβέρνησης και των τοπικών αρχών να παρέχουν υποστήριξη στην οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών αναμφισβήτητα διαφοροποιείται αναλόγως της οικονομικής τους θέσης. Ωστόσο, υπάρχει η δυνατότητα παροχής τέτοιας υποστήριξης τόσο άμεσα όσο και έμμεσα.
5. Η πιο άμεση υποστήριξη μπορεί να λάβει τη μορφή χορηγιών και τη διάθεση εγκαταστάσεων, υπηρεσιών και άλλων διευκολύνσεων. Είναι σημαντικό οι χορηγίες να χρησιμοποιούνται για την προώθηση των κοινών στόχων της Κυβέρνησης ή τοπικών αρχών και της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών που τις λαμβάνουν. Ωστόσο, η κατανομή θα πρέπει να υπόκειται σε μια αποτελεσματική διαδικασία αλλά και να διενεργείται σε μια ειλικρινή βάση μη διάκρισης και διαφάνειας. Σήμερα, φαίνεται να υπάρχει υπερβολικός αριθμός διαφορετικών πηγών και κριτηρίων για την

παροχή χορηγιών, με κάποιους λήπτες να βρίσκονται χωρίς λόγο σε προνομιακή θέση ενώ άλλοι θα μπορούσαν να αξιοποιήσουν τα κεφάλαια καλύτερα. Είναι, ως εκ τούτου, αναγκαίο να διασφαλιστεί ότι η διαδικασία της παροχής χορηγιών θα είναι απλοποιημένη και πραγματικά ανταγωνιστική, έτσι ώστε όσοι διαθέτουν τις σχετικές ικανότητες να μπορούν να υποβάλουν αίτηση και τα στοιχεία των διαφόρων αιτήσεων να τυγχάνουν αντικειμενικής αξιολόγησης.

6. Παρά το ότι κάποια από τα εμπόδια στην πρόσβαση σε χρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση φαίνεται να έχουν σήμερα ξεπεραστεί, είναι αναγκαία η αναθεώρηση και αυτής της διαδικασίας ώστε να διασφαλιστεί ότι η οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών στην Κύπρο δεν θα βρίσκονται χωρίς λόγο σε μειονεκτική θέση κατά την υποβολή αιτήσεων.
7. Η πρωτοβουλία για την ίδρυση «Σπιτιών των Εθελοντών» αποτελεί ένα μέσο παροχής πρακτικής βοήθειας σε δομές της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών που δεν προϋποθέτει τη μεταφορά κεφαλαίων. Θα πρέπει συνεπώς αυτή η προσέγγιση να τύχει μίμησης και με άλλους τρόπους, που μπορεί να είναι λιγότερο δαπανηροί από την παροχή χορηγιών, προσφέροντας ταυτόχρονα συγκρίσιμα οφέλη - ιδιαίτερα για μικρότερες δομές - και διασφαλίζοντας τη μέγιστη χρήση των διευκολύνσεων που έχουν στη διάθεσή τους οι δημόσιοι φορείς σε εθνικό και τοπικό επίπεδο.

8. Η Κυβέρνηση θα πρέπει ως εκ τούτου:

- α) να διερευνήσει τρόπους διευκόλυνσης και ενθάρρυνσης των δωρεών στην οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών από φορείς εκτός της χώρας,
- β) να στηρίξει με ουσιαστικό τρόπο την ικανότητα της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών να παράγει εισόδημα για την επίτευξη των στόχων της μέσα από την ανάληψη οικονομικών δραστηριοτήτων,
- γ) να μελετήσει το ενδεχόμενο διεύρυνσης του πεδίου εφαρμογής των απαλλαγών από φόρους και τέλη που παραχωρούνται στην οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών,
- δ) να απλοποιήσει τη διαδικασία παροχής χορηγιών και να διασφαλίσει ότι θα είναι όντως ανταγωνιστική και διάφανη,
- ε) να διασφαλίσει ότι δεν θα υπάρχουν εμπόδια στον τρόπο με τον οποίο η οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών ανταγωνίζεται για διαθέσιμα κεφάλαια εκτός Κύπρου, όπως κεφάλαια της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και

στ) να επεκτείνει το σχέδιο των Σπιτιών των Εθελοντών και να διερευνήσει τρόπους με τους οποίους η οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών μπορεί να αξιοποιήσει δημόσιες διευκολύνσεις για την επίτευξη των στόχων της.

5.4. Ανάπτυξη ικανοτήτων

1. Παρά το ότι η οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών έχει πολλά να προσφέρει, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι δεν αξιοποιείται πάντοτε με τον πλέον αποτελεσματικό τρόπο. Σίγουρα, οι μεγαλύτερες οργανώσεις χρειάζονται *κατάλληλες οικονομικές και διοικητικές δεξιότητες* ώστε να ανταποκριθούν στις σχετικές απαιτήσεις και προσδοκίες. Επίσης, η ικανότητα εκτέλεσης κάποιου έργου όπως είναι η παροχή φροντίδας σε ηλικιωμένους ή η παροχή εκπαίδευσης σε άτομα με αναπηρίες δεν συνεπάγεται ότι μια οντότητα *διαθέτει τα κατάλληλα εφόδια για να εκτιμήσει το κόστος των δραστηριοτήτων που προτίθεται να αναλάβει, να ετοιμάσει μια αίτηση για χρηματοδότηση ή να συμβάλει σε μια δημόσια διαβούλευση*. Ακόμη, κάποιες οργανώσεις της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών αλληλεπικαλύπτονται ή ανταγωνίζονται η μια την άλλη ενώ μια *συνεργασία πιθανόν να οδηγήσει τις προσπάθειές τους σε μεγαλύτερη επιτυχία*. Επιπλέον, οι σημαντικές αυτές οργανώσεις της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών δεν είναι πάντοτε σε θέση να επικοινωνήσουν αποτελεσματικά την όλη δράση τους στα κοινωνικά δρώμενα γεγονός που δυσχεραίνει την κατανόηση από πλευράς Υπουργείων και άλλων αρχών του συνολικού έργου που επιτελείται.
2. Δεδομένου του σφέλους που μπορεί να προσφέρει η οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών, είναι προς το συμφέρον της Κυβέρνησης να βοηθήσει τις οργανώσεις της να μεγιστοποιήσουν την αποτελεσματικότητά τους. Έχοντας αναπτύξει το *Χάρτη για τα «Δικαιώματα και τις Ευθύνες των Εθελοντών»*, θα πρέπει τώρα να καταβληθεί κάθε προσπάθεια ώστε να διασφαλιστεί η τήρησή του, έτσι ώστε όσοι εργάζονται με την οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών - έμμισθο προσωπικό και εθελοντές - να τυγχάνουν επαρκούς κατάρτισης και προσασίας και να έχουν δυνατότητες επαγγελματικής ανέλιξης στην περίπτωση των μεγαλύτερων εξ αυτών.

3. Η προώθηση της συνεργασίας μεταξύ της οργάνωσης της Κοινωνίας των Πολιτών δεν πρέπει να λειτουργεί *ως μέσο υπονόμησης της ανεξαρτησίας* τους ή να γίνεται αντιληπτή ως καθοδηγούμενη. Ωστόσο, αναμφισβήτητο είναι σημαντικός ο ρόλος της υποστήριξης δικτύων που μπορούν να βοηθήσουν ορισμένες οργανώσεις να διαπιστώσουν την αξία της μεταξύ τους συνεργασίας αλλά και να συμβάλουν στη διάρθρωση της παροχής χορηγιών κατά τρόπο που να μην αποτελεί μειονέκτημα για τη συνεργασία μεταξύ διαφόρων δομών. Επίσης, η οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών θα πρέπει να ανταποκριθεί θετικά στις πρωτοβουλίες που παρατίθενται πιο πάνω.

4. Η Κυβέρνηση θα πρέπει ως εκ τούτου:

- α) να προάγει την τήρηση του Χάρτη για τα «Δικαιώματα και τις Ευθύνες των Εθελοντών»,
- β) να ενθαρρύνει και να υποστηρίξει την κατάρτιση της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών σε θέματα χρηματοοικονομικών αναφορών, αιτήσεων για χρηματοδότηση και συμμετοχής σε ασκήσεις διαβούλευσης, και
- γ) να παρέχει υποστήριξη σε δίκτυα που συστήνονται από την οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών για διευκόλυνση της συνεργασίας.

5. Η οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών θα πρέπει ως εκ τούτου:

- α) να θέσει σε εφαρμογή τον Χάρτη για τα «Δικαιώματα και τις Ευθύνες των Εθελοντών», όπου ισχύει στις δραστηριότητές τους,
- β) να διασφαλίσουν ότι το προσωπικό και οι εθελοντές τους θα λάβουν την κατάλληλη κατάρτιση σε θέματα κωστολόγησης, χρηματοοικονομικού σχεδιασμού και αναφορών, αιτήσεων για χρηματοδότηση και συμμετοχής σε ασκήσεις διαβούλευσης, και
- γ) να καθιερώσουν δίκτυα για διευκόλυνση της μεταξύ τους συνεργασίας.

5.5. Προαγωγή της συμμετοχής

- 1. Απαραίτητη προϋπόθεση για οποιοδήποτε προσπάθειες προαγωγής της συμμετοχής της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών είναι όσοι εργάζονται σε κυβερνητικές δομές σε όλα τα επίπεδα να εκτιμήσουν την αξία της συμβολής της και να έχουν την ειλικρινή πρόθεση να αξιοποιήσουν τα αφέλη της εμπειρίας και της γνώσης της.

2. Ωστόσο, ακόμη και αν ισχύει αυτό, είναι επίσης εξαιρετικά σημαντικό να υπάρχουν οι κατάλληλες δομές που *θα ρυθμίσουν και θα διευκολύνουν μια τέτοια συμμετοχή*, έτσι ώστε η συμβολή της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών να τύχει σωστής αξιοποίησης. Θα πρέπει συνεπώς να υπάρχουν πρόνοιες για την ανταλλαγή πληροφοριών, την ίδρυση οργανώσεων για διάλογο γενικότερα, τον τρόπο με τον οποίο διοργανώνεται και αξιοποιείται η διαβούλευση σε συγκεκριμένα θέματα - είτε νομοσχέδια και κανονισμούς είτε προτεινόμενες αποφάσεις - και τις ενέργειες που ακολουθούν μια διαδικασία διαβούλευσης.
3. Σήμερα, δεν υπάρχει *πραγματικό πλαίσιο για διάλογο* με την οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών ή συγκεκριμένα στοιχεία της. Οι ημέρες δημόσιας διαβούλευσης, που διοργανώνονται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και κυβερνητικούς αξιωματούχους, αποτελούν ένα βήμα προς την κατεύθυνση αυτή, αλλά είναι ανέφικτο να καλύψουν όλα τα ζητήματα που προκαλούν προβληματισμό ή να ακουστούν όλοι οι συμμετέχοντες (καθώς και άλλοι που μπορεί να ενδιαφέρονται αλλά δεν είναι παρόντες). Παρά τη σαφή ανάγκη για συντονισμό των ιδεών που απορρέουν από αυτού του είδους τον διάλογο, μάλλον τυγχάνουν καλύτερου χειρισμού σε υπουργικό επίπεδο ή σε επίπεδο κυβερνητικού φορέα.
4. Θα πρέπει να μελετηθεί ο τρόπος οργάνωσης ενός τέτοιου διαλόγου μεταξύ της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών και Υπουργείων και άλλων κυβερνητικών φορέων τόσο σε τοπικό επίπεδο όσο και σε εθνικό επίπεδο. Χωρίς αμφιβολία, η δημιουργία σημείων επαφής στα Υπουργεία και άλλους κυβερνητικούς φορείς θα μπορούσε να τύχει αξιοποίησης για τον σκοπό της διεξαγωγής του διαλόγου αυτού, και να αποτελέσει παράδειγμα προς μίμηση σε ευρύτερη και τακτή βάση συνεργασίας μεταξύ του Υπουργείου Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων και του Παγκύπριου Συντονιστικού Συμβουλίου Εθελοντισμού. Ωστόσο, η επιτυχία ενός τέτοιου διαλόγου απαιτεί παράλληλα και τη συμμετοχή ανώτερων αξιωματούχων ώστε να διασφαλιστεί ότι πρόκειται για μια αποτελεσματική αμφίδρομη διαδικασία. Επίσης, θα εξαρτάται και από την αποκάλυψη όλων των σχετικών επίσημων στοιχείων, έτσι ώστε οι παρατηρήσεις της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών να είναι ιδιαίτερα εύστοχες και εποικοδομητικές.

5. Ενώ ο διάλογος στην απουσία συγκεκριμένων νομοθετικών ή διοικητικών προτάσεων θα είναι κατ' ανάγκην ευρύς, μια πιο δομημένη προσέγγιση απαιτείται μετά την εκπόνηση των προτάσεων αυτών . Όπως έχει διαπιστωθεί, οι τρέχουσες απαιτήσεις σε τέτοιες περιπτώσεις είναι πολύ περιορισμένες, τόσο σε σχέση με τον τομέα όσο και με το φάσμα της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών που θα μπορούσαν να εμπλακούν. Με αυτό τον τρόπο σίγουρα δεν αξιοποιούνται στον μέγιστο βαθμό όσα έχει να προσφέρει η οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών. Είναι, ως εκ τούτου, αναγκαία η εκπόνηση ενός νομοθετικού πλαισίου για τη διαβούλευση επί τέτοιων προτάσεων, αντλώντας παραδείγματα από μέτρα που λήφθηκαν στην Ευρωπαϊκή Ένωση και υιοθετήθηκαν από άλλα κράτη μέλη στους δικούς τους νόμους και αποφάσεις.
6. Χωρίς αμφιβολία, η εισαγωγή μιας τέτοιας διαδικασίας θα έχει κάποιες επιπτώσεις στον τρόπο με τον οποίο οργανώνεται η διαδικασία θέσπισης νομοθεσίας και λήψης αποφάσεων, αλλά με τη χρήση της ηλεκτρονικής τεχνολογίας θα αποφευχθεί η επιβράδυνση. Επίσης, είναι σαφές ότι η ποιότητα του τελικού αποτελέσματος θα ενισχυθεί από μια τέτοια διαδικασία διαβούλευσης.
7. Τέλος, το πλαίσιο αυτό θα πρέπει να προβλέπει την υποχρέωση ανατροφοδότησης επί των προτάσεων, μέσα από την οποία θα επεξηγείται γιατί κάποιες έχουν γίνει δεκτές και άλλες όχι. Δεν θα ήταν ρεαλιστικό να αναμένουμε μια ανατροφοδότηση σε εξατομικευμένη βάση για την κάθε μία από τις προτάσεις που υποβάλλονται, αλλά εφόσον οι προτάσεις αυτές θα πρέπει να είναι δομημένες με βάση το κάθε ξεχωριστό ζήτημα, η απαίτηση για απάντηση σε όσους έχουν υποβάλει σχετικές προτάσεις δεν θα είναι ιδιαίτερα χρονοβόρα για την Κυβέρνηση ή άλλες αρχές ενώ θα διασφαλίζει ότι όλες οι προτάσεις ελήφθησαν σοβαρά υπόψη.

8. Η Κυβέρνηση θα πρέπει ως εκ τούτου:

- α) να ενθαρρύνει τους ανώτερους αξιωματούχους να διεξάγουν τακτικό διάλογο με την οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών, αναλαμβάνοντας δραστηριότητες σχετικές με τις αρμοδιότητές τους,
- β) να ενισχύσει το πλαίσιο διαβούλευσης για τα προσχέδια νόμων και τις αποφάσεις σε όλα τα επίπεδα διοίκησης, αποτελεσματικά και χωρίς αποκλεισμούς, που θα αξιοποιεί πλήρως τις δυνατότητες που προσφέρει η διαδικτυακή τεχνολογία, και
- γ) να διασφαλίσει ότι οι κανόνες που διέπουν την πρόσβαση σε επίσημη πληροφόρηση ευθυγραμμίζονται πλήρως με τις απαιτήσεις για ουσιαστική συμμετοχή του κοινού.

5.6. Διασφάλιση πρόσβασης στη δικαιοσύνη

- 9. Η ικανότητα της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών να προωθούν τους στόχους της διασφαλίζεται γενικά από την απόκτηση νομικής προσωπικότητας
- 10. Τέλος, ενώ ο εκφοβισμός και οι απειλές προς όσους εργάζονται στην οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών ευτυχώς δεν αποτελούν σύνηθες φαινόμενο, είναι σημαντικό να καταστεί σαφές ότι μια τέτοια συμπεριφορά δεν είναι αποδεκτή σε μια δημοκρατική κοινωνία. Θα πρέπει, ως εκ τούτου, να γίνουν προσπάθειες ώστε να καθλιεργηθεί η εμπιστοσύνη σε όσους αποτελούν στόχο εκφοβισμού και απειλών ότι η αστυνομία θα επιληφθεί των καταγγελιών τους και ότι θα εγερθούν οι κατάλληλες διαδικασίες εναντίον των θυτών.

11. Η Κυβέρνηση θα πρέπει ως εκ τούτου:

- α) να διασφαλίσει ότι η οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών και όσοι εργάζονται ή εμπλέκονται σε αυτή θα τυχάνουν αποτελεσματικής προστασίας.

1. Προτείνεται όπως η Κυβέρνηση:

- α) διασφαλίζει ότι οι Κυβερνητικές Υπηρεσίες κατανοούν και υπολογίζουν πλήρως τη συμβολή της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών τόσο γενικά όσο και εντός των συγκεκριμένων τομέων της αρμοδιότητάς τους,
- β) αναγνωρίζει ξεκάθαρα και θετικά τη συμβολή της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών στα συμφέροντα του λαού της Κύπρου και αλλού,
- γ) δημοσιοποιεί τους τρόπους με τους οποίους είναι δυνατή η εμπλοκή σε δραστηριότητες της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών,
- δ) καθιερώνει ένα σχέδιο αναγνώρισης δεξιοτήτων που είναι δυνατόν να αποκτηθούν μέσω της εμπλοκής σε δράσεις της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών (αναγνώριση τυπικής και μη τυπικής μάθησης)
- ε) οριστικοποιήσει την εκπόνηση ενός νέου νομοθετικού πλαισίου για την οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών, που θα ευθυγραμμίζεται πλήρως με τα διεθνή πρότυπα,
- στ) αναθεωρήσει όλες τις ρυθμιστικές απαιτήσεις που αφορούν τις δράσεις της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών, ώστε να διασφαλιστεί ότι θα λαμβάνουν υπόψη τις διάφορες ικανότητες και πόρους των εν λόγω συγκεκριμένων δομών,
- ζ) μελετήσει το ενδεχόμενο αναθεώρησης των υφιστάμενων διευθετήσεων που σχετίζονται με τις φορολογικές απαλλαγές για δωρεές που αφορούν την οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών στην Κύπρο,
- η) διερευνήσει τρόπους διευκόλυνσης και ενθάρρυνσης των δωρεών στην οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών από φορείς εκτός της χώρας, με επαρκή διαφάνεια και έλεγχο
- θ) στηρίξει με ουσιαστικό τρόπο την ικανότητα της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών να παράγει εισόδημα για την επίτευξη των στόχων της μέσα από την ανάληψη οικονομικών δραστηριοτήτων, με διαφάνεια και σωστή διαχείριση

- ι) ενίσχυση της κοινωνίας των πολιτών στα θέματα των χορηγιών
- ια) απλοποιήσει τη διαδικασία παροχής χορηγιών και να διασφαλίσει ότι θα είναι όντως ανταγωνιστική και διάφανη, με ομοιογενή τρόπο, από όλες τις Υπηρεσίες του Κράτους
- ιβ) διασφαλίζει ότι δεν υπάρχουν εμπόδια στον τρόπο με τον οποίο η οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών ανταγωνίζονται για διαθέσιμα κεφάλαια εκτός Κύπρου, όπως κεφάλαια της Ευρωπαϊκής Ένωσης,
- ιγ) επεκτείνει το σχέδιο των Σπιτιών των Εθελοντών και να διερευνήσει τρόπους με τους οποίους η οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών μπορούν να αξιοποιήσουν δημόσιες διευκολύνσεις για την επίτευξη των στόχων τους
- ιδ) προάγει την τήρηση του Χάρτη για τα «*Δικαιώματα και τις Ευθύνες των Εθελοντών*»,
- ιε) ενθαρρύνει και να υποστηρίζει την κατάρτιση της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών σε θέματα χρηματοοικονομικών αναφορών, αιτήσεων για χρηματοδότηση και συμμετοχής σε ασκήσεις διαβούλευσης,
- ιστ) παρέχει υποστήριξη σε δίκτυα που συστήνονται από την οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών για διευκόλυνση της συνεργασίας,
- ιζ) ενθαρρύνει τους ανώτερους αξιωματούχους να διεξάγουν πιο τακτικά διάλογο με την οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών, αναλαμβάνοντας δραστηριότητες σχετικές με τις αρμοδιότητές τους,
- ιη) αναπτύξει το πλαίσιο διαβούλευσης για αποφάσεις σε όλα τα επίπεδα διοίκησης, χωρίς αποκλεισμούς, αποτελεσματικά, που θα αξιοποιεί πλήρως τις δυνατότητες που προσφέρει η διαδικτυακή τεχνολογία,
- ιθ) διασφαλίζει ότι οι κανόνες που διέπουν την πρόσβαση σε επίσημη πληροφόρηση ευθυγραμμίζονται πλήρως με τις απαιτήσεις για ειλικρινή ουσιαστική συμμετοχή του κοινού,
- κ) μελετήσει και υποβάλει εισηγήσεις σχετικά με τις περιπτώσεις όπου η οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών εγείρουν διαδικασία δικαστικής αναθεώρησης προς το δημόσιο συμφέρον,

κα) διασφαλίζει ότι η οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών και όσοι εργάζονται ή εμπλέκονται σε αυτή θα τυγχάνουν αποτελεσματικής προστασίας.

2. Προτείνεται όπως η οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών:

- α) διαδίδει πιο ευρέως και πιο τακτικά πληροφορίες για τις δράσεις τους και τι επιτυγχάνεται μέσα από αυτές,
- β) διατυπώνει με μεγαλύτερη σαφήνεια τα δεοντολογικά πρότυπα με τα οποία συμμορφώνονται και πώς παρακολουθείται η εφαρμογή τους,
- γ) θέτει σε εφαρμογή τον *Χάρτη για τα «Δικαιώματα και τις Ευθύνες των Εθελοντών»*, όπου ισχύει στις δραστηριότητές της,
- δ) διασφαλίζει ότι το προσωπικό και οι εθελοντές τους θα λάβουν την κατάλληλη κατάρτιση σε θέματα κοστολόγησης, χρηματοοικονομικού σχεδιασμού και αναφορών, αιτήσεων για χρηματοδότηση και συμμετοχής σε ασκήσεις διαβούλευσης,
- ε) συνεργάζεται με την Πολιτεία και τα αρμόδια Υπουργεία και Υπηρεσίες
- στ) αναγνωρίζει τον συμβουλευτικό της ρόλο στα θέματα χάραξης πολιτικής
- ζ) καθιερώνει δίκτυα για διευκόλυνση της μεταξύ τους συνεργασίας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Βασικά Διεθνή Έγγραφα

Συμβούλιο της Ευρώπης, Κατευθυντήριες γραμμές για την προαγωγή της ανάπτυξης και ενίσχυσης των ΜΚΟ στην Ευρώπη, πολυμελής συνάντηση που διοργανώθηκε από το Συμβούλιο της Ευρώπης σε συνεργασία με το Ίδρυμα Ιαπωνίας, Στρασβούργο, 23-25 Μαρτίου 1998

Γενική Συνέλευση Ηνωμένων Εθνών, Διακήρυξη για το Δικαίωμα και την Ευθύνη Φυσικών Προσώπων, Ομάδων και Φορέων της Κοινωνίας αναφορικά με την Προαγωγή και Προστασία Παγκοσμίως Αναγνωρισμένων Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Θεμελιωδών Ελευθεριών, G. A. Res. 53/144, παράρτημα, 53 U.N. GAOR Supp., UN Doc. A/RES/53/144 (1999)

Συμβούλιο της Ευρώπης, Θεμελιώδεις Αρχές για το Καθεστώς των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων στην Ευρώπη και επεξηγηματικό σημείωμα, Στρασβούργο, 13 Νοεμβρίου 2002

Συμβούλιο της Ευρώπης, Σύσταση CM/Rec(2007)14 της Επιτροπής Υπουργών στα κράτη μέλη για το νομικό καθεστώς των μη κυβερνητικών οργανώσεων στην Ευρώπη, Στρασβούργο, 10 Οκτωβρίου 2007

Διάσκεψη των ΔΜΚΟ του Συμβουλίου της Ευρώπης, Έκθεση του Συμβουλίου Εμπειρογνομόνων για τη Νομοθεσία περί ΜΚΟ με θέμα «Προϋποθέσεις Ίδρυσης ΜΚΟ» (Ιανουάριος 2009), διατίθεται στη διεύθυνση:

http://www.coe.int/t/ngo/Source/Expert_Council_NGO_Law_report_2008_en.pdf

Διάσκεψη των ΔΜΚΟ του Συμβουλίου της Ευρώπης, Έκθεση του Συμβουλίου Εμπειρογνομόνων για τη Νομοθεσία περί ΜΚΟ με θέμα «Εσωτερική Διακυβέρνηση ΜΚΟ» (Ιανουάριος 2010), διατίθεται στη διεύθυνση:

http://www.coe.int/t/ngo/Source/Expert_Council_NGO_Law_report_2009_en.pdf

Διάσκεψη των ΔΜΚΟ του Συμβουλίου της Ευρώπης, Έκθεση του Συμβουλίου Εμπειρογνομόνων για τη Νομοθεσία περί ΜΚΟ με θέμα «Κυρώσεις και Ευθύνη σε σχέση με τις ΜΚΟ» (Ιανουάριος 2011), διατίθεται στη διεύθυνση:

http://www.coe.int/t/ngo/Source/Expert_Council_NGO_Law_report_2010_en.pdf

Διάσκεψη των ΔΜΚΟ του Συμβουλίου της Ευρώπης, Κώδικας Καλής Πρακτικής για Συμμετοχή των Πολιτών στη Διαδικασία Λήψης Αποφάσεων, 1 Οκτωβρίου 2009, διατίθεται στη διεύθυνση
http://www.coe.int/t/ngo/Source/Code_brochure_en.pdf

Ειδικός Εισηγητής των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα στην ελευθερία της ειρηνικής συνάθροισης και του συνεταιρίζεσθαι
Έκθεση στο Συμβούλιο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των Ηνωμένων Εθνών (Βέλτιστες πρακτικές που προάγουν και προστατεύουν τα δικαιώματα στην ελευθερία της ειρηνικής συνάθροισης και του συνεταιρίζεσθαι), UN Doc. A/HRC/20/27, 21 Μαΐου 2012

Ειδικός Εισηγητής των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα στην ελευθερία της ειρηνικής συνάθροισης και του συνεταιρίζεσθαι
Έκθεση στο Συμβούλιο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των Ηνωμένων Εθνών (Χρηματοδότηση συνδέσμων και διοργάνωση ειρηνικών συναθροίσεων), UN Doc. A/HRC/23/39, 24 Απριλίου 2013

Συμβούλιο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των Ηνωμένων Εθνών, *Civil society space: Δημιουργία και διατήρηση, μέσω της νομοθεσίας και στην πράξη, ενός ευνοϊκού περιβάλλοντος*, 9 Οκτωβρίου 2013, A/HRC/RES/24/21

Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τη Δημοκρατία μέσω του Δικαίου (Επιτροπή της Βενετίας) και του Γραφείου του ΟΑΣΕ για τους Δημοκρατικούς Θεσμούς και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (OSCE/ODIHR) *Κοινές Κατευθυντήριες Γραμμές για την Ελευθερία του Συνεταιρίζεσθαι* (CDL-AD(2014)046, 17 Δεκεμβρίου 2014)

Συμβούλιο Εμπειρογνομόνων για τη Νομοθεσία περί ΜΚΟ - Μελέτη για τη Ρύθμιση των Πολιτικών Δραστηριοτήτων των ΜΚΟ (OING Conf/Exp(2014)2, Οκτώβριος 2014)
http://www.coe.int/t/ngo/Source/OING_CONF_EXP_2014_2_Study_Political_Activities_en.pdf

Επιλεγμένη Βιβλιογραφία

- H. K. Anheier & S. Toepler (eds.), *International Encyclopedia of Civil Society*, (Springer, 2010)
- P Armstrong and E Rekosh (eds.), *Enabling Civil Society: Practical Aspects of Freedom of Association*, (Public Interest Law Initiative, 2003),
- Civicus, *An Assessment of Civil Society in Cyprus* (Civicus, 2011)
- Council of Europe, *Associations and foundations*, (Council of Europe, 1998)
- D. Eade (ed.), *Development, NGOs and Civil Society*, (Oxfam, 2000)
- M. Edwards (ed.), *The Oxford Handbook on Civil Society*, (Oxford, 2011)
- J. Ehrenberg, *Civil Society The Critical History of an Idea* (NYU, 1999)
- B. Enjolras & K. H. Sivesind (eds.), *Civil Society In Comparative Perspective*, (Emerald, 2009)
- European Center for Not-for-Profit Law, *Assessment Report of the Legal and Regulatory Framework affecting NGOs in the Republic of Cyprus* (ECNL, 2009)
- J. Garton, *The Regulation of Organised Civil Society*, (Hart, 2009)
- C. Gillard, *Charities and Not-for-Profit Entities Law and Practice*, (Wildy, 2012)
- M Harding, A. O'Connell & M. Stewart (eds.), *Not-for-Profit Law Theoretical and Comparative Perspectives*, (Cambridge, 2014)
- M. Kaldor, *Global Civil Society: An Answer to War*, (Polity, 2003)
- T. Paffenholz (ed.), *Civil Society and Peacebuilding A Critical Assessment*, (Lynne Rienner, 2010)
- E. Rekosh, K. A. Buchko & V. Terzieva, *Pursuing the Public Interest*, (Public Interest Law Initiative, 2001)
- E. von Sydow, *Civil society and democracy The citizen's shortcut to the EU* (European Economic and Social Committee, 2013)
- P. Wagner (ed.), *Languages of Civil Society*, (Berghahn, 2006)
- World Economic Forum, *The Future Role of Civil Society* (WEF, 2013)

ΓΡΑΦΕΙΟ
ΕΠΙΤΡΟΠΟΥ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ
ΚΑΙ ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΩΝ
ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ

Γ.Τ.Π. 258/2017 - 500

Εκδόθηκε από το Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών

Σχεδιασμός: Design for Life Ltd

Εκτύπωση: R.P.M. Lithographica Ltd